

Samenwerking loont!

Landgoedconcert Horte

LEADER ontwikkelingsplan Noordoost Overijssel 2007-2013

**In het kader van het
Plattelandontwikkelingsprogramma (POP2)
Nederland**

- Mei 2007 -

VOORWOORD

In de afgelopen periode 2001 tot 2007 heb ik samen met de mensen in de Plaatselijke Groep LEADER+ in Noordoost Overijssel veel ervaringen opgedaan met LEADER+.

LEADER+ is volgens mij inspiratie, uitdaging, lef tonen, ideeën hebben / uitwerken en bovenal samenwerking. De mensen in de Plaatselijke Groep (zowel privaat als publiek) zijn gezamenlijk de uitdaging aangegaan. De burgers in het gebied hadden en hebben inspiratie en hebben nog steeds ideeën in overvloed. De coördinator was en is een stimulator die mensen en organisaties bij elkaar weet te brengen, krachten kan bundelen en vertrouwen weet te scheppen.

Al deze ingrediënten hebben ertoe geleid dat in de afgelopen periode vele initiatieven tot levensvatbare projecten zijn gerealiseerd, zowel op sociaal, economisch en fysiek gebied.

Bijvoorbeeld het Kronkelproject.

Het eerste idee was om een jeu de boules baan aan te leggen en zie het uiteindelijk resultaat als partijen over de eigen grenzen heen willen en kunnen kijken. Het Kronkelproject is het samenbrengen, uitbreiden, en behouden van plaatselijke voorzieningen en activiteiten op het gebied van kunst, cultuur, educatie, preventie, natuur, milieu, sport en recreatie. In Slagharen is hierdoor de leefbaarheid bevorderd, evenals de onderlinge cohesie, participatie, integratie en sociale veiligheid.

De mensen in het gebied hebben ondervonden dat naar hen geluisterd wordt, hun ideeën en inspiratie worden serieus genomen. In het gebied is een beweging ontstaan tussen mensen en organisaties, partnerschap en inspirerende voorbeelden van samenwerking. Dat samenwerking loont, heeft zich de afgelopen periode bewezen en ook de mensen in het gebied zijn hiervan overtuigd geraakt. Steeds meer mensen met ideeën weten LEADER te vinden en er ontstaat lokaal de bereidheid om samen te werken.

Voor de volgende periode vormt dit een stevig fundament, waarop verder gebouwd kan worden. De mensen in de Plaatselijke Groep, de coördinator en de burgers willen in de komende periode weer flink aan de slag gaan. Ook de publieke overheid is positief en de betrokken gemeenten zijn nu al druk bezig om de cofinanciering voor de komende jaren te reserveren.

Door samen te werken, goed naar de mensen in het gebied te luisteren en hun initiatieven te faciliteren ontstaan projecten die de leefbaarheid in de kernen verbeteren. De kleine kernen en het platteland worden hierdoor weer leefbaar, lokale voorzieningen kunnen behouden blijven en ze geven een stimulans aan het lokaal organisatievermogen. Door dit alles blijven de inwoners van jong tot oud met plezier wonen in ons gebied.

Voor de komende periode wil ik samen met alle mensen en de organisaties de uitdaging weer aan gaan!

J.J.F Biewenga-Lubbers

Voorzitter Plaatselijke Groep LEADER Noordoost Overijssel

24 mei 2007

INHOUD

1. GEBIEDSBESCHRIJVING	4
1.1 INLEIDING	4
1.2 GEBIEDSAFBAKENING	4
1.3 RUIMTELIJKE STRUCTUUR	5
1.4 DEMOGRAFISCHE KENMERKEN	5
1.5 ECONOMISCHE SITUATIE	7
1.6 NATUUR EN MILIEU	9
1.7 LEEFBAARHEID	10
1.8 SWOT-ANALYSE	11
2. VISIE EN STRATEGIE NOORDOOST OVERIJSSSEL	12
2.1 INLEIDING	12
2.2 ONZE VISIE EN AMBITIES	12
2.3 KANSEN EN DOELSTELLINGEN LEADER	13
2.4 UITWERKING STRATEGIE LEADER	15
2.5 SELECTIECRITERIA LEADER PROJECTEN	19
2.5.1 <i>Selectiecriteria</i>	20
2.5.2 <i>Prioriteitscriteria</i>	20
2.5.3 <i>Criteria voor samenwerkingsprojecten</i>	21
2.6 RELATIE MET POP2	21
3. RESULTATEN EN EFFECTEN	23
3.1 INLEIDING	23
3.2 INDICATOREN EN STREEFWAARDEN	23
4. FINANCIËLE TABEL	26
4.1 INLEIDING	26
4.2 UITGANGSPUNTEN FINANCIËLE TABEL	26
4.3 FINANCIËLE TABEL	27
5. ORGANISATIE EN UITVOERING	28
5.1 INLEIDING	28
5.2 PG NOORDOOST OVERIJSSSEL	28
5.2.1 <i>Samenstelling PG Noordoost Overijssel</i>	28
5.2.2 <i>Gebiedscoördinator Noordoost Overijssel</i>	29
5.3 ACTIVITEITEN PG	29
5.3.1 <i>Taken en verantwoordelijkheden PG</i>	29
5.3.2 <i>Randvoorwaarden om vernieuwing tot stand te brengen</i>	31
5.4 BEOORDELINGSPROCEDURE VAN PROJECTEN	32
5.5 VOORLICHTING EN PUBLICITEIT	33
BIJLAGE A: AANVULLENDE CRITERIA	34

1. GEBIEDSBESCHRIJVING

1.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de specifieke kenmerken van het LEADER gebied Noordoost Overijssel (Gemeenten *Staphorst, Ommen, Dalfsen en Hardenberg*) beschreven. Deze gebiedsbeschrijving zal ingaan op de problemen en kansen voor de toekomst, waarbij de nadruk ligt op aspecten die van belang zijn voor de ontwikkeling van het landelijk gebied. De belangrijkste ruimtelijke, demografische, economische en sociaal-maatschappelijke kenmerken van het gebied komen aan bod. De gebiedsbeschrijving in deze vorm fungeert als belangrijke basis voor de visie en strategie van het gebied. De analyse is vooral kwalitatief van aard en zal daar waar noodzakelijk ondersteund worden met statistische cijfers. Deze cijfers zijn op gemeentelijke niveau verzameld. De belangrijkste kenmerken en ontwikkelkansen voor de toekomst worden in een SWOT tabel samengevat.

1.2 Gebiedsafbakening

Het LEADER gebied Noordoost Overijssel omvat de gemeenten Staphorst, Ommen, Dalfsen en Hardenberg. In het gebied liggen geen kernen met meer dan 30.000 inwoners, dus het gehele grondgebied van deze vier gemeenten komt in aanmerking voor LEADER. In totaal wonen 117.829 inwoners in het gebied, ruim onder het vastgestelde criterium van 150.000 inwoners.

Beoordeling kritische massa

Een belangrijk toetscriterium voor het ministerie van LNV is de vraag of de PG voldoende kritische massa heeft om de strategie uit te voeren. Hierin zijn twee elementen te onderscheiden:

het gebied voldoende financiën voor de cofinanciering kan genereren; minimaal 50% van de financiën dient opgebracht te worden door de regionale en lokale overheid

Het LEADER+ programma in onze regio heeft aangetoond dat op regionaal en lokaal niveau voldoende financieel draagvlak bestaat om ook in de toekomst een LEADER plan uit te voeren. Vooruitlopend op formele goedkeuring van voorliggend plan zijn bij de gemeentebesturen al voorstellen ingediend om de lokale publieke cofinanciering ook in de toekomst zeker te stellen.

het gebied een zodanige combinatie van bevolkingsdichtheid en sociaaleconomische samenhang kent dat daarmee voldoende zelforganiserend vermogen wordt gegenereerd voor het opstellen van een ontwikkelingsstrategie en de uitvoering daarvan in maatregelen en projecten

Kenmerkend voor het gebied is de sterke betrokkenheid van inwoners en de wil om samen de mouwen op te stropen en de kansen van het gebied nog meer te benutten. LEADER+ heeft zeker bijgedragen aan deze betrokkenheid. Nieuwe samenwerkingsverbanden zijn ontstaan en ook de samenwerking tussen gemeenten is geïntensiveerd. Het draagvlak onder gemeenten, de sterke betrokkenheid bij de inwoners, de aanwezigheid van diverse actieve verenigingen en commissies en de bereidheid van private partijen om (ook financieel!) te participeren maakt dat er voldoende vermogen en enthousiasme bestaat voor de uitvoering van een nieuw LEADER plan.

Meerwaarde ten opzichte van andere samenwerkingsverbanden

De LEADER PG is in het gebied gegroeid tot hét platform als het gaat om plattelandsontwikkeling, zowel voor publieke als voor private partijen. De PG is sterk gerelateerd aan het Bestuurlijk Gebiedsoverleg (BGO), zonder dat beiden verschillende sporen volgen. Afstemming vindt plaats in taken en verantwoordelijkheden en een aantal personen is in beide gremia vertegenwoordigd. De meerwaarde van de PG ten opzichte van het BGO is dat de PG meer aandacht heeft voor de leefbaarheid op het platteland, terwijl het BGO vooral in het leven is geroepen voor de fysieke

ontwikkeling van het platteland. Dit maakt dat beide gremia complementair zijn aan elkaar en de PG een duidelijke meerwaarde heeft ten opzichte van het BGO.

Belangrijke meerwaarde van LEADER is bovendien dat het een proces in het gebied op gang brengt, waardoor een breed draagvlak ontstaat in het gebied met als positief gevolg dat dit de continuïteit van de projecten ten goede komt.

1.3 Ruimtelijke structuur

Noordoost Overijssel is een landelijk gebied in het noordoosten van de Provincie Overijssel. Het bestaat uit het grondgebied van de gemeenten Staphorst, Ommen, Dalfsen en Hardenberg. Het gebied beslaat circa 773 km² en kan buiten de meer verstedelijkte gebieden worden gekenschetst als een dunbevolkt gebied. Het gebied wordt aan de noordzijde begrensd door de provincie Drenthe middels de rivier de Reest en aan de oostkant door Duitsland. In de buurt van Gramsbergen komt de Vecht de gemeente Hardenberg binnen. Deze rivier die het gebied in oost-westelijke richting doorsnijdt, bepaalt in belangrijke mate het beeld van het gebied.

Het gebied bestaat voor een groot deel uit grootschalig landbouwgebied met een zandbodem (ontgonnen hoogveen en broekgronden). In het noorden van het gebied liggen de hoogveen en laagveen ontginningen; grote oppervlaktes ingericht voor akkerbouw en veehouderij. Het zuidelijke deel bestaat uit zand, bos en heideontginningen. Het zuidelijke deel van de gemeente Hardenberg bestaat ook uit veen- en veldontginningen en wordt begrensd door een stuwwal. In het gebied wordt circa 80% van de grond gebruikt voor agrarische activiteiten. Uitzondering hierop is Ommen waar circa 25% van het grondgebied door bos in beslag wordt genomen. Buiten de zones langs de Vecht en Reest zijn minder natuurlijke en landschappelijke kwaliteiten. Karakteristiek voor het landelijk gebied zijn de rechte lijnen, kanalen en wijken. Noordoost Overijssel kan in twee gebieden of onderdelen opgesplitst worden: Het Reestdal en het Vecht-Regge gebied. De gemeenten Hardenberg en Staphorst maken onderdeel uit van het Reestdal. Het is een kleinschalig en afwisselend gebied, waar natuur, landbouw, landschap, cultuurhistorie, recreatie, toerisme en een door de Reest gedomineerde waterhuishouding met elkaar zijn verweven. De Reest is de meest gave nog meanderende hoogveenvlinder van Nederland. Het Vecht-Regge gebied omvat delen van de gemeenten Dalfsen, Ommen en Hardenberg, is kleinschalig en afwisselend van karakter en heeft een waardevol cultuurlandschap.

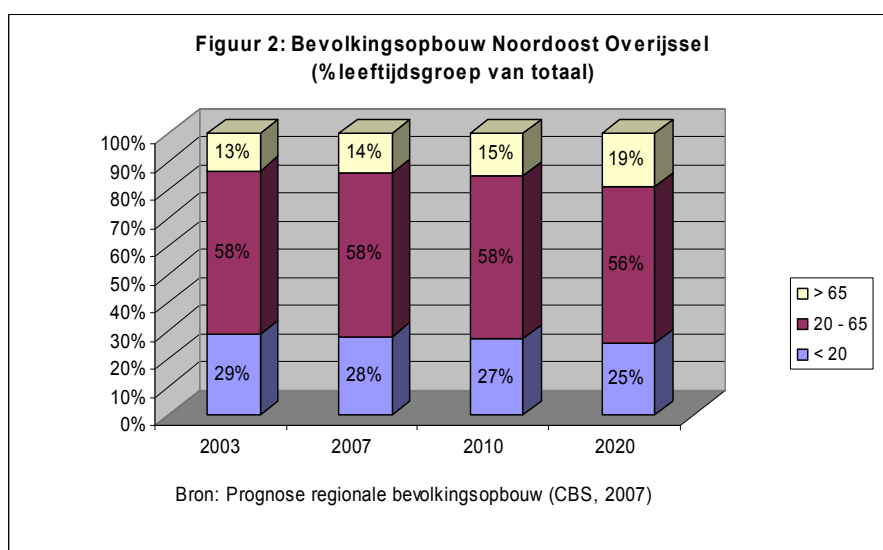
1.4 Demografische kenmerken

Uit gegevens van het CBS blijkt dat het aantal inwoners van het LEADER gebied Noordoost Overijssel tussen 2005 en 2007 is toegenomen met 0,7% tot 117.829 inwoners (zie tabel 1). Deze toename is groter dan de bevolkingsgroei op provinciaal (0,4%) en nationaal (0,2%) niveau. Hardenberg is veruit de grootste kern met ongeveer 17.500 inwoners. Met name in het oosten van het gebied ligt een groot aantal kleine kernen, zoals Gramsbergen en Mariëberg. In tabel 1 is de (verwachte) bevolkingsontwikkeling te zien. Het inwoneraantal lijkt voor het totaalgebied redelijk stabiel te blijven, de verwachtingen voor de verschillende gemeenten lopen echter uiteen. Opvallend is de verwachte toename van gemeente Staphorst. Deze verwachting komt voort uit een hoog geboorteoverschot in de laatste jaren. De overige gemeenten laten een lichte afname zien.

Tabel 1. Bevolkingsontwikkeling				
	2005	2007	2010	2020
LEADER gebied N.O.O.	117.051	117.829	117.528	117.454
Dalfsen	26.459	26.558	26.019	25.269
Hardenberg	57.855	58.071	58.155	57.829
Ommen	17.028	17.297	16.576	15.944
Staphorst	15.709	15.903	16.778	18.412
Totaal Overijssel (PV)	1.111.481	1.116.402	1.122.193	1.146.727
Nederland totaal	16.319.868	16.356.914	16.462.595	16.800.181

Bron: CBS 2007

De bevolkingsdichtheid is laag met 139 inwoners per km² in vergelijking met 332 inwoners per km² voor Overijssel en 481 voor Nederland. Ommen kent de laagste bevolkingsdichtheid met minder dan 100 inwoners per km².¹

In figuur 2 is de (verwachte) bevolkingsopbouw te zien voor Noordoost Overijssel. Deze wordt gekenmerkt door een verwachte sterke vergrijzing en ontgroening. Volgens dit beeld is het aandeel ouderen van de totale bevolking in Noordoost Overijssel in 2020 toegenomen met 5% ten opzichte van 2007. De vergrijzing is momenteel het sterkst in gemeente Dalfsen waar 16% van de bevolking ouder is dan 65 jaar (nationaal gemiddelde is 14%). In vergelijking met het gemiddelde aandeel in Overijssel (26%) en Nederland (24%) heeft Noordoost Overijssel een hoog aandeel jongeren (28%). Dit geldt voor alle vier de gemeenten, maar in de gemeente Staphorst is het aandeel jongeren het hoogst (34%). Voor de komende decennia wordt echter ontgroening verwacht, het aandeel jongeren daalt naar verwachting tot 25% in 2020 (nationale verwachting is 22%). Staphorst vormt hier een uitzondering op, hier zal het aandeel jongeren naar verwachting hoog blijven (32% in 2020).

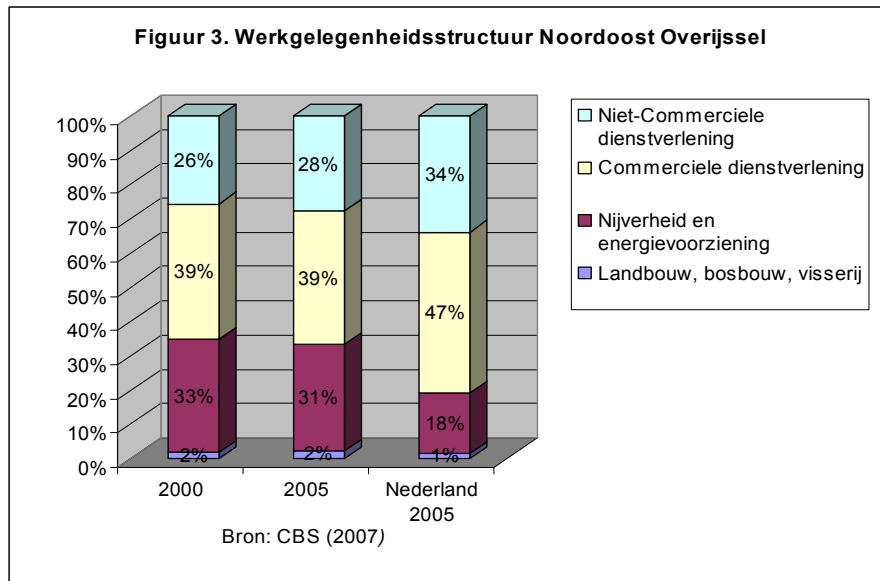
¹ Bron: 'Kwaliteiten verbinden: een integrale kijk op de toekomst van Noordoost Overijssel. Februari 2006.

1.5 Economische situatie

Werkgelegenheid en werkloosheid

Het aandeel 'niet-werkende werkzoekenden'² van de totale beroepsbevolking in Noordoost Overijssel bedroeg in 2006 5,8%. Opvallend is het lage percentage in Dalfsen en Staphorst, van respectievelijk 3,1% en 2,9%. Ten opzichte van het provinciale (8,6%) en het nationale (8,3%) percentage scoort Noordoost Overijssel goed (CBS, 2007). Eén van de redenen voor dit lage cijfer is het feit dat het gebied geen steden kent, waar deze percentages vaak hoger zijn.

De werkgelegenheid binnen Noordoost Overijssel is tussen 2000 en 2005 nauwelijks toegenomen. Binnen het gebied neemt Hardenberg bijna de helft van de totale werkgelegenheid voor haar rekening. Dat is ook logisch aangezien deze gemeente bijna de helft van het totaal aantal inwoners van het gebied herbergt. De overige werkgelegenheid is gelijk verdeeld over de gemeenten Dalfsen, Staphorst en Ommen. De werkgelegenheidsstructuur laat veel variatie zien. De sector commerciële dienstverlening is het sterkst vertegenwoordigd met 39% (zie figuur 3). Tot deze sector behoren onder meer toerisme-, recreatie- en horecabedrijven. Ten opzichte van de rest van Nederland heeft Noordoost Overijssel een hoge werkgelegenheid in de sector nijverheid en energievoorziening. De niet-commerciële dienstverlening is minder sterk vertegenwoordigd. De participatiegraad onder vrouwen is laag in vergelijking met andere gebieden.

De landbouw, bosbouw en visserij sector neemt 2% voor zijn rekening, ten opzichte van 1% op nationaal niveau. Sterke groeisectoren in Noordoost Overijssel de laatste jaren waren de commerciële dienstverlening en de recreatiesector, met name in Ommen en Staphorst. Nijverheid en industrie groeide sterk in Hardenberg en ook Ommen kent een relatief grote industriële sector. In Staphorst is de landbouw sterk vertegenwoordigd.

Hierna worden twee sectoren meer in detail beschreven: landbouw en toerisme. Uit de voorgaande analyse blijkt dat de agrarische sector in het landelijk gebied van Noordoost Overijssel relatief sterk is vertegenwoordigd. Daarnaast drukt deze sector een belangrijke stempel op de ruimtelijke structuur van het gebied en is het een sociaal maatschappelijk belangrijke sector. De sector toerisme en

² De groep niet-werkende werkzoekenden (nwwz) telt naast de uitkeringsgerechtigde volledig werklozen ook de ingeschreven werkzoekenden in wachttijd, de vrij ingeschreven niet-werkende werkzoekenden die niet uitkeringsgerechtigd zijn en andere verplicht ingeschreven niet-werkende werkzoekenden

recreatie wordt beschreven omdat deze sector veel bedrijvigheid herbergt en tevens belangrijke kansen biedt in het kader van ontwikkeling van nieuwe economische dragers.

Landbouw

De landbouw is van oudsher de belangrijkste drager van het landelijk gebied in Noordoost Overijssel. Zowel in sociaal-economisch opzicht, alsmede als gebruiker en beheerder van het agrarische cultuurlandschap. De landbouw is goed voor 2,1% van het totaal aantal arbeidsplaatsen in het gebied, in verhouding tot het landelijke (1,3%) en provinciale (1%) aandeel. Graasdierhouderij is veruit de grootste deelsector binnen Noordoost Overijssel³. In Staphorst is de melkveehouderij de grootste agrarische activiteit. Intensieve veehouderij is sterk aanwezig in Hardenberg en Ommen en in mindere mate in Dalfsen. Akkerbouw en tuinbouw komen met name voor in Dalfsen en Hardenberg.

De agrarische sector wordt echter gekenmerkt door een aantal problemen. Veel bedrijven ondervinden de nadelen van het landbouwbeleid, strengere milieuwetgeving en zijn – mede door problemen op het gebied van ruimtelijke ordening – niet in staat om over te gaan tot de soms noodzakelijke schaalvergroting. Deze dreiging lijkt echter niet naar voren te komen uit de cijfers van het CBS, waaruit blijkt dat tussen 2000 en 2005 een groei van de werkgelegenheid in de landbouwsector is waargenomen in Noordoost Overijssel van 13%. Deze groei omvat echter de totale landbouw en visserij sector, waaronder ook veel landbouwgerelateerde bedrijven vallen zoals voedselverwerkingsbedrijven. Het aandeel primaire landbouw is echter tussen 2000 en 2004 sterk gedaald, het aantal arbeidsplaatsen binnen de primaire landbouw in Noordoost Overijssel is afgenomen met 18,8%⁴. De gemeente Staphorst laat de grootste afname zien met 21%. Op provinciaal niveau is een afname geconstateerd van 8%. Het aantal arbeidsplaatsen in het overige deel van de landbouwsector laat echter overwegend een groei zijn, enkel gemeente Ommen heeft ook hier arbeidsplaatsen verloren. Opvallend is de groei binnen deze sector in de gemeente Hardenberg van 28% in de periode 2000-2004.

De aanwezigheid van grootschalige landbouwontwikkelingsgebieden biedt kansen voor grootschalige landbouwproductie voor de wereldmarkt en nieuwe grootschalige teelten die in andere gebieden veelal niet mogelijk zijn.

Naar verwachting zal ook de komende jaren de uitstroom uit de primaire agrarische sector gehandhaafd blijven. De werkgelegenheid en het economisch belang van deze sector zullen daarom afnemen en gecompenseerd moeten worden. Om de concurrentiepositie te behouden wordt in toenemende mate een beroep gedaan op ondernemersschap en innovatief vermogen. Zo richten steeds meer agrariërs in Noordoost Overijssel zich op de zogenaamde 'verbrede landbouw': neveninkomsten uit andere dan primaire agrarische productie, bijvoorbeeld uit zorg, natuur- en landschapsbeheer, recreatie of streekproducten. In het gebied is al een relatief groot aantal bedrijven te vinden met deze vorm van landbouw. Vooral in de biologische landbouw, het agrotourisme (toerisme op landbouwbedrijven) en de verwerking en/of verkoop van streekproducten worden mogelijkheden benut. Verbreding is overigens niet voor alle bedrijven weggelegd en dé oplossing en voor veel bedrijven is het slechts een marginale aanvulling op het inkomen.

In Noordoost Overijssel is reeds een sterk toenemende bereidheid tot samenwerking waar te nemen, tussen ondernemers in toerisme, landbouw en MKB en tussen de agrarische sector en kennisinstellingen. Mogelijkheden bestaan ook in natuur- en landschapsbeheer. Veel functies die ruimte nodig hebben zoals waterberging, natuur en landschap zijn immers goed te combineren met agrarische bedrijfsvoering. Hierdoor kan de landbouw een extra inkomstenbron verwerven en wordt de claim op schaarse landbouwgronden dan kleiner.

³ Bron: 'Kwaliteiten verbinden: een integrale kijk op de toekomst van Noordoost Overijssel. Februari 2006.

⁴ Bron: 'Kwaliteiten verbinden: een integrale kijk op de toekomst van Noordoost Overijssel. Februari 2006.

Toerisme en recreatie

De sector toerisme en recreatie is in Noordoost Overijssel goed ontwikkeld. Met name langs de Vecht komt veel verblijfsrecreatie voor en bevinden zich aantrekkelijke bosgebieden. In deze bosgebieden zijn de meeste toeristische bedrijven gevestigd. Attractiepark Slagharen is de grote publiekstrekker op het gebied van dagrecreatie. Het aantal bezoekers is de laatste jaren toegenomen van 1,2 miljoen in 2002 tot ruim 1,4 miljoen in 2005.⁵ De tuinen van Mies Ruys en de waterflora Ada Hofman trekken ieder circa 25.000 bezoekers per jaar. Vooral Ommen heeft een sterke recreatiesector. De gemeente Hardenberg trekt vooral in de zomermaanden veel toeristen aan die met name verblijven op campings buiten de kern Hardenberg. Veel toeristische activiteiten in Noordoost Overijssel spelen zich af in de natuurlijke en landschappelijk interessante gebieden in de vorm van recreatief medegebruik: wandelen, fietsen, paardrijden, watersport. Naast de beleving van rust en ruimte is de recreant ook geïnteresseerd in cultuur en cultureel erfgoed. Dit biedt ook kansen voor de ontwikkeling van slechtweert voorzieningen. Een groeiende belangstelling bestaat voor streekeigen producten en vormen van agrotourisme.

Langs de Vecht komt veel verblijfsrecreatie voor. Niet alle mogelijkheden worden echter benut; de fronten waarmee dorpen en steden aan de Vecht liggen hebben geen sterke uitstraling en soms ontbreekt samenwerking om initiatieven op elkaar af te stemmen en op die wijze meerwaarde te realiseren. Aan de Noord rand ligt het dal van de Reest (zie afbeelding), met hoge waarden van natuur, landschap en cultureel erfgoed. Het Reestgebied vormt dan ook een aantrekkelijk gebied voor toerisme en recreatie voor zowel de eigen inwoners als voor bezoekers van buiten het Reestgebied. In onder andere de gemeenten Hardenberg en Dalfsen

zijn heel recent de 'Toeristische Overstappunten Overijssel' geopend. Bij een Toeristisch Overstappunt (TOP) kunnen recreanten hun auto parkeren en van daaruit diverse fiets- en wandelroutes volgen. De TOP's dragen daarmee bij aan een versterking van de kwaliteit van het toeristisch-recreatief product in de gemeente Hardenberg.

1.6 Natuur en milieu

Noordoost-Overijssel is een grootschalig landbouwgebied met een zandbodem (ontgonnen hoogveen en broekgronden). Het landschap laat een regionale verscheidenheid zien. Het natuurlandschap kenmerkt zich door landgoederen, boscomplexen, het door de rivieren geschapen landschap van meanders en rivierduinen. Het Reestdal, Vecht/Reggegebied en Staphorst zijn in het kader van de rijksnota Belvédère aangewezen als gebieden van nationaal belang, vanwege hun grote cultuurhistorische waarde.

De kwaliteit van het Overijsselse landschap en cultureel erfgoed gaat echter al decennia langzaam achteruit. Regionale verschillen verdwijnen door eenvormige uitbreiding van steden en dorpen en kleinschalige landschappen lijden onder doorsnijdingen door infrastructuur. De milieubelasting in Noordoost Overijssel is tamelijk klein. Desondanks komen enkele zwaktes en bedreigingen naar voren. De relatie tussen het beekdal en de hogere gronden is verstoord. In veel kwelgebieden, in gebieden grenzend aan het dal van de Reest en in het Steenberger Oosterveld treedt verdroging op. Vooral de natuur op schrale gronden (bos- en heidegebieden) heeft te lijden onder depositie en verzuring. Verder is de kwaliteit van het oppervlaktewater in droge perioden niet goed. De natuurgebieden zijn niet goed met elkaar verbonden, waardoor dierspopulaties worden

⁵ Bron: Provincie Overijssel

bedreigd. De oorspronkelijke routes voor dieren zijn onderbroken door wegen en (kunstmatige) waterlopen.

Overigens blijkt uit provinciaal onderzoek naar de mogelijkheden van windenergie dat vooral in Noordoost Overijssel goede mogelijkheden liggen voor grootschalige opstellingen van windturbines in het buitengebied. Vooralsnog zijn echter geen installaties gerealiseerd, met uitzondering van de gemeente Staphorst.

1.7 Leefbaarheid

Een leefbaar landelijk gebied is een gebied waar mensen graag willen wonen en werken en zich inzetten voor de kwaliteit van voorzieningen, woonomgeving en sociale verbanden. Het gaat onder meer om de mate waarin mensen zich verbonden voelen en zich kunnen identificeren met de directe omgeving. De beschikbaarheid en bereikbaarheid van voorzieningen is belangrijk voor de leefbaarheid. Dit staat onder druk als gevolg van toegenomen mobiliteit en individualisering van plattelandsbewoners waardoor de afzetmarkt van voorzieningen kleiner wordt. Dit heeft geleid tot een schaalvergroting in het ruimtelijke gedrag van individuen. Tegelijkertijd neemt de vraag naar voorzieningen echter toe als gevolg van trends van ontgroening en vergrijzing. De sociale en economische vitaliteit en de leefbaarheid staan tevens onder druk door de veranderingen in de landbouw en in het landelijk gebied.

Het aantal voorzieningen in het gebied is hoog. In verhouding tot de rest van Overijssel zijn veel dorpshuizen en buurtcentra aanwezig. Andere voorzieningen, zoals het openbaar vervoer, zijn minder of zelfs slecht aanwezig. In het gebied zijn diverse multifunctionele accommodaties te vinden, waar in één gebouw onder meer de bibliotheek, dokter, peuterspeelzaal, sportclub, bejaardensoos en verenigingen onderdak hebben, zoals in het 'Kulturhus' in Lemelerveld (Gemeente Dalfsen). Er is een stijgende vraag binnen het gebied naar dergelijke multifunctionele voorzieningen. De grotere kernen hebben in het algemeen een verzorgende functie voor de inwoners van de betreffende kern en de directe omgeving. Hardenberg kan als verzorgingscentrum in Noordoost Overijssel zijn positie als centrumfunctie versterken op basis van zijn ligging. Verdere ontwikkeling van de bestaande verzorgingsfunctie wordt ondersteund. Maar ook de kleine kernen hebben een belangrijke functie voor de leefbaarheid, met name op het platteland. Incidenteel komen knelpunten voor welke veroorzaakt worden door uiteenlopende factoren zoals demografische veranderingen, schaalvergroting en veranderend consumentengedrag. Er wordt binnen het gebied actief ingezet op versterking van de leefbaarheid.

De leefbaarheid wordt naast de beschikbaarheid, bereikbaarheid en kwaliteit van voorzieningen ook bepaald door de mate van sociale samenhang in dorpen en kernen. In Noordoost Overijssel lijkt deze sociale samenhang sterk te zijn. De zelfredzaamheid is groot, onderlinge steun en opvang worden geregeld en er is een hoge verenigingsgraad. Door de kerk is sprake van een sterke binding met de eigen streek en cultuur. Verder is onder de bewoners van Noordoost Overijssel sprake van een sterke binding met de streek en cultuur. Als totaalgebied lijkt Noordoost Overijssel geen sterke identiteit te hebben. Wel zijn er deelgebieden met een kenmerkende identiteit. Zo komt de identiteit van Staphorst tot uitdrukking in de karakteristieke woningen langs 'De Streek', de opstreckende heerden, de klederdracht, de sterke sociale samenhang gebaseerd op een godsdienstige overtuiging en 'aanpakkers' mentaliteit. En De Reest bijvoorbeeld ontleent haar identiteit aan het karakteristieke beekdallandschap en aan een rijk agrarisch verleden, getuige de vele boerderijen met cultuurhistorische waarde. Het grootste deel van Noordoost Overijssel wordt gevormd door de recentere ontginningslandschappen. Deze gebieden worden gekenmerkt door openheid en strak georganiseerde patronen, met een bevolking die de mentaliteit van het harde werken in het veen en ontginning heeft meegenomen naar deze tijd: initiatiefvol en zelfredzaam.

1.8 SWOT-analyse

Uit de gebiedsanalyse komen diverse sterkten en zwakten, kansen en bedreigingen naar voren. In onderstaande SWOT tabel worden deze kort samengevat. Deze opsomming is aangevuld met input uit de regio, waarbij selectie heeft plaatsgevonden op basis van aansluiting met de strategie van voorliggend plan (verbreding plattelandseconomie en versterking sociale infrastructuur).

Sterkte:	Kans:	Zwakte:	Bedreiging:
Ruimtelijke kenmerken			
<ul style="list-style-type: none"> Landschap met hoge natuur- en cultuurwaarden en regionale verscheidenheid De verschillende deelgebieden hebben onderscheidende kwaliteiten De landbouw is een belangrijke drager van het (cultuur)landschap Het Vechtdal en het Reestdal hebben sterke landschapskenmerken Reestdal, Vecht/Reggegebied en Staphorst zijn Belvédère gebied (cult. historie) 	<ul style="list-style-type: none"> De Vecht biedt kansen voor fysieke en economische ontwikkelingen 'Verbrede' agrariërs als dragers van het landschap Plaats voor meerdere agrarische bedrijfsstijlen Versterking cultuurhistorische waarden Ligging nabij stedelijke centra; overloopgebied werkgelegenheid en recreatie 	<ul style="list-style-type: none"> Gebiedskwaliteiten worden niet optimaal benut Onvoldoende samenhang en relaties tussen de deelgebieden De Vecht is niet voldoende geïntegreerd in de omgeving 	<ul style="list-style-type: none"> Behoud van landschapskwaliteiten is sterk afhankelijk van de (onder druk staande landbouw sector) Onvoldoende samenhang tussen de deelgebieden 'Verrommeling' van het landschap door onder meer druk vanuit wonen, werken en verkeer
Demografische kenmerken			
<ul style="list-style-type: none"> Stabiele ontwikkelingsgroei Lage bevolkingsdichtheid 	<ul style="list-style-type: none"> Relatief hoog aandeel jongeren, met name in Staphorst 	<ul style="list-style-type: none"> Sterke vergrijzing 	<ul style="list-style-type: none"> Toenemende vergrijzing en ontgroening
Economische kenmerken			
<ul style="list-style-type: none"> Relatief lage werkloosheid Relatief hoge werkgelegenheid in nijverheid en energievoorziening Toename werkgelegenheid in de landbouwsector (inclusief gerelateerde bedrijvigheid) Sterke recreatie en toerisme sector Veel agrariërs reeds actief in de verbrede landbouw Redelijke positie MKB en handel / regionale industrie Sterke economische positie: mentaliteit, netwerkkracht, ambacht en kleinschalige nichemarkten Samenwerking MKB - kennisinstellingen Regionale vermarkting door MKB 	<ul style="list-style-type: none"> Het Vechtdal heeft potentie als merk Diverse mogelijkheden in de verbrede landbouwsector, onder meer biologische landbouw en agro-toerisme Ondernemerschap stimuleren in landbouw, MKB en onderwijs Onderscheid in deelgebieden behouden maar wel met elkaar verbinden en regionale promotie Ontwikkelen van een geprofileerd recreatief netwerk Ontwikkelen van clusters van activiteiten (energie) Vrijkomen agrarische gebouwen biedt ruimte voor economische activiteiten Hoge arbeidsmoraal benutten 	<ul style="list-style-type: none"> Sterke afname werkgelegenheid in de primaire agrarische sector Lage participatiegraad vrouwen Het Vechtdal heeft als merk geen krachtige identiteit Kwetsbare economische positie door ligging en conjunctuurgevoelige sectoren 	<ul style="list-style-type: none"> Landbouwsector onder druk door schaalvergroting, strengere wetgeving en concurrentie Weinig draagkracht / organisatievermogen in de recreatiesector Wegtrekken hoger opgeleide jongeren Beperkende regelgeving (EHS, Natura 2000) voor economische ontwikkeling van het landelijk gebied Kort seizoen belemmert professionalisering en marktpositie toerisme
Sociale kenmerken			
<ul style="list-style-type: none"> Grote mate van sociale samenhang en zelfredzaamheid Hoog voorzieningenniveau (aantal voorzieningen) Aantrekkelijk woonklimaat Sterke trots en binding met de streek en cultuur Sterk verenigingsleven 	<ul style="list-style-type: none"> Lokale binding met streek en cultuur versterken door stimuleren van burgerparticipatie, creativiteit en educatie Samenwerking tussen lokale partijen stimuleren Vraag naar multifunctionele voorzieningen Intensiveren bestuurlijke samenwerking 	<ul style="list-style-type: none"> Matige ontsluiting openbaar vervoer Burger en bestuur vaak te afwachtend en reactief Import betekent vergrijzing en is vooral buiten de regio georiënteerd 	<ul style="list-style-type: none"> Schaalvergroting leidt tot afname bereikbaarheid en beschikbaarheid voorzieningen (o.a. in onderwijs) Vertrekkende jongeren Druk op voorzieningen, met name in de kleine kernen Afname sociale cohesie en binding met regionale identiteit

2. VISIE EN STRATEGIE NOORDOOST OVERIJSSSEL

2.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk is een kernachtige beschrijving van het gebied Noordoost Overijssel opgenomen. Deze beschrijving vormt een belangrijke basis voor de visie en strategie van het ontwikkelingsplan. De visie beschrijft onze ambitie voor de komende jaren, de strategie geeft aan op welke wijze we LEADER in willen zetten om onze ambities te realiseren. Bij het formuleren van een nieuwe strategie is nadrukkelijk rekening gehouden met ervaringen uit het verleden.

De opbouw van dit hoofdstuk is als volgt. In paragraaf 2.2 presenteren we allereerst onze ambities voor de (middel)lange termijn. Dit vormt de basis voor onze LEADER strategie (paragraaf 2.3 en 2.4). Paragraaf 2.5 bevat een overzicht van criteria die we toepassen bij de selectie en beoordeling van projecten. In paragraaf 2.6 tot slot wordt een relatie gelegd tussen onze strategie en het POP2.

2.2 Onze visie en ambities

Bij het formuleren van de visie en strategie voor het gebied Noordoost Overijssel is vanzelfsprekend afstemming gezocht met het provinciale beleid zoals vastgelegd in het provinciaal Meerjarenprogramma 2007-2013; het uitvoeringsprogramma voor het landelijk gebied. In dit plan presenteert de provincie haar plannen die bij moeten dragen aan een kwalitatief hoogwaardig landelijk gebied. Het plan omvat in principe geen nieuw beleid, maar is met name gericht op een nieuwe uitvoering, financiering en resultaatmeting.

Het beleid van de provincie bestaat uit vijf programmalijnen:

- Perspectievolle landbouw;
- Behoud en versterking van de kwaliteit van natuur en (cultuur)landschap;
- Economische vitaliteit;
- Sociale vitaliteit en leefbaarheid;
- Veerkrachtig watersysteem.

Onze visie, zoals ook vastgelegd in het Ontwikkelingsperspectief Noordoost Overijssel ('Kwaliteiten verbinden; een integrale kijk op de toekomst van Noordoost-Overijssel'), sluit hierbij aan. Onze visie en ambitie voor de toekomstige ontwikkeling van ons gebied is gestoeld op een aantal inhoudelijke pijlers welke de agenda vormen voor de komende jaren:

Versterken sociale samenhang en eigenheid

Noordoost Overijssel heeft een sterke traditie van sociale samenhang, elkaar helpen en de handen uit de mouwen steken. Het gebied kent veel actieve verenigingen die zorgen voor een grote sociale binding aan en in dorpen. Anderzijds ondervindt het gebied ook de nadelige gevolgen van bijvoorbeeld een toenemende individualisering en het wegtrekken van jonge (hoogopgeleide) mensen. Investeren in sociale samenhang – niet alleen fysiek, maar zeker ook op sociaal gebied – is nodig om de cohesie ook in de toekomst te kunnen waarborgen.

Versterken bedrijvigheid en verbeteren economische basis

Een belangrijk onderdeel van de leefbaarheid is de beschikbaarheid van voldoende werkgelegenheid, dat bovendien aansluit op de vraag uit de lokale markt. Het gebied heeft een sterke positie wat betreft ambacht en kleinschalige nichemarkten en een goede mentaliteit, maar is kwetsbaar door bijvoorbeeld de aanwezigheid van conjunctuurgevoelige sectoren (bouw) en de (ruimtelijke) beperkingen voor de landbouwsector. De regio heeft de ambitie om projecten op te pakken en/of te begeleiden die de economische basis versterken.

Benutten en inrichten van de ruimte en versterken ruimtelijke kwaliteit

Ons gebied heeft veel ruimtelijke kwaliteiten door de grote diversiteit aan landschappen. Hoewel deze kwaliteit in toenemende mate onder druk komt te staan, streven we er naar om de ruimtelijke kwaliteit te behouden en daar waar mogelijk te versterken. Dit is niet alleen van belang voor de lokale bevolking, maar ook voor de vele (dag)toeristen die ons gebied jaarlijks bezoeken. Vanuit dit perspectief heeft het ook een sterke economische component.

Kuierroute IJhorst

Benutten schoonheid en eigenheid

De diversiteit aan landschapstypen en de aanwezigheid van diverse (cultuur)historische objecten maakt dat elk deelgebied in Noordoost Overijssel uniek is. Onze inwoners waarderen dat zeer sterk en voelen zich dan ook sterk gebonden met het gebied. We willen de schoonheid en eigenheid van het gebied waarborgen en zekerstellen in de toekomst.

Onze visie omvat duidelijk een fysieke (aantrekkelijke omgeving), sociale (aangename en veilige omgeving) en economische (omgeving waar gewerkt en verdiend kan worden) invalshoek en gaat uit van een integrale benadering. De ene ontwikkeling mag niet ten koste gaan van een andere ontwikkeling.

2.3 Kansen en doelstellingen LEADER

Het provinciale beleid voor het landelijk gebied en onze visie en ambities zijn breed geformuleerd. LEADER is een van de vele instrumenten om deze ambities te realiseren. Aangezien het budget beperkt is en het programma gebonden is aan specifieke voorwaarden, kiezen we ervoor om het LEADER budget gericht in te zetten in een aantal inhoudelijke speerpunten. Deze strategie is dus specifiek gekozen voor het LEADER programma en borduurt grotendeels voort op de resultaten van het LEADER+ programma, dat voor ons gebied heel succesvol is geweest.

Op basis van de gebiedsbeschrijving en de ervaringen met LEADER+ hebben we een aantal conclusies en aanbevelingen geformuleerd die input vormen voor de strategie. Deze zijn onder te verdelen in een tweetal categorieën die samen de basis vormen voor LEADER:

- Kansen voor het gebied;
- Kansen voor samenwerking.

Kansen voor het gebied

1. Het belang van het platteland in de regio is groot. De kwaliteiten ervan moeten worden behouden door ontwikkeling;
2. Noordoost Overijssel is geen eenduidig/homogeen gebied. Zoek de eenheid in verscheidenheid; bij gebiedsontwikkeling uitgaan van de integrale (deel)gebiedskwaliteiten (fysiek, sociaal, economisch);
3. Er is een toename van de bewustheid van de eigenheid van het (deel)gebied en de bereidheid bij mensen om zich daarvoor in te zetten; LEADER heeft bijgedragen aan een grotere betrokkenheid in het gebied en een positieve uitstraling van het gebied;
4. De kwaliteiten van de Vecht als drager voor recreatie en toerisme kunnen beter benut worden;
5. Het realiseren van kwalitatief hoogwaardige woonomgeving aan de Vecht versterkt de economie en het imago van het gebied;
6. Het arbeidsethos en ondernemerschap kan beter worden gebundeld en benut;

7. Duurzaamheid is een belangrijk uitgangspunt voor onze projecten en onze samenwerkingsverbanden. Ten behoeve van de beoordeling van projecten moeten we dit begrip toetsbaar maken ofwel operationaliseren.

Kansen voor samenwerking

8. De ontstane behoefte aan samenwerking moet sterk ondersteund en gestimuleerd worden: Samenwerking tussen burgers, ondernemers en organisaties;
9. Kijk daarbij ook over de grenzen van eigen deelgebied en het totale gebied. Het verbreden van het Leaderprogramma biedt kansen voor samenwerking tussen LEADER gebieden, maar de prioriteit ligt bij samenwerking bevorderen binnen het eigen gebied;
10. De samenwerking tussen de Vechtdalgemeenten dient verbeterd te worden voor een e nduidige aanpak voor dit gebied;
11. Probeer tussen alle gebiedpartners overeenstemming over de gebiedskwaliteiten te krijgen als vertrekpunt voor gebiedsontwikkeling;

Op basis van deze conclusies hebben we onze centrale doelstellingen van onze LEADER ontwikkelingsstrategie voor de komende jaren als volgt geformuleerd:

Samenwerking en Experimentele vernieuwing die kunnen worden ingezet voor het verbreden van de plattelandseconomie (economisch doel) en het versterken van de sociale infrastructuur (sociaal doel)

Deze doelstelling heeft betrekking op de lokale ontwikkelingsstrategie vergelijkbaar met prioriteit 1 van het LEADER+ programma. Inhoudelijk zal het accent in de toekomst verschuiven naar de economische invalshoek. In het verleden is veel aandacht geweest aan het verbeteren van de sociale infrastructuur en zijn goede resultaten geboekt. We gaan de uitdaging aan om in de nieuwe periode meer nadruk te leggen op de plattelandseconomie en het realiseren van economische doelstellingen. Daarnaast willen we nog wel ruimte bieden voor goede initiatieven die bijdragen aan een versterking van de sociale infrastructuur.

Met deze inhoudelijke keuzes kunnen de volgende neven doelstellingen geformuleerd worden:

- Behoud van werkgelegenheid in kleine kernen;
- Stimuleren van kennis en innovatie in het lokale bedrijfsleven;
- Bevorderen van ICT in het lokale bedrijfsleven;
- Benutten van potenties voor ontwikkeling toerisme en recreatie (m.n. Vechtdal en Reestdal);
- Behouden en versterken sociale samenhang in de kleine plattelandskernen;
- Voorkomen van wegtrekken van jongeren naar andere gebieden/steden (“boeien en binden”);
- Versterken van lokale identiteit, zowel naar binnen als naar buiten toe;
- Verzekeren van een acceptabel voorzieningenniveau in de kernen.

Samenwerking tussen mensen en organisaties binnen het gebied Noordoost Overijssel en tussen deelgebieden. Daarnaast zal samenwerking worden gezocht met mensen en organisaties buiten het gebied

Deze doelstelling beoogt de ‘interne’ en ‘externe’ samenwerking te stimuleren. Deze doelstelling sluit aan bij prioriteit 2 van het huidige LEADER+ programma en is ook een belangrijk onderdeel in de nieuwe periode.

Met deze LEADER doelstellingen hopen we een bijdrage te kunnen leveren aan het bereiken van onze ambities. De inhoudelijke keuzes van onze strategie zijn in de volgende paragraaf nader uitgewerkt.

2.4 Uitwerking strategie LEADER

Onze strategie is verdeeld in drie onderdelen om zo de aansluiting met as 4 (LEADER-as) in het POP2 te waarborgen. De strategie toont aan op welke wijze we LEADER in willen zetten om onze visie en doelstellingen te realiseren.

Hoewel we kiezen voor een inhoudelijk brede strategie verwachten we dat de diversiteit van ons gebied – zowel ruimtelijk, economisch als sociaal – zorgt voor een diversiteit aan projecten die aansluiten bij de thema's. Noordoost Overijssel bestaat uit vier deelgebieden met elk hun eigen fysieke, economische en sociale kenmerken, maar er zijn zeker ook overeenkomsten en verbindingen. Het doel van het Ontwikkelingsperspectief 'Kwaliteiten verbinden' en het doel van het LEADER plan is enerzijds het ontwikkelen van deze afzonderlijke gebieden, maar anderzijds ook het leggen van verbindingen tussen deze gebieden. Bijvoorbeeld door het ontwikkelen van netwerken en de ontwikkeling van het toerisme. Hierdoor krijgt het LEADER plan toch een duidelijk gebiedseigen karakter en is het herkenbaar voor de mensen in de streek.

Deelgebieden in Noordoost Overijssel:

- Staphorst: een in Nederland uniek gebied (Belvédère), fysiek, economisch maar vooral cultuurhistorisch;
- Het Vechtdal met hoge fysieke kwaliteiten die een belemmering vormen voor de toekomstige gangbare landbouw, maar zeker potenties heeft op het gebied van toerisme en andere economische sectoren;
- Het Reestdal, ook met hoge fysieke kwaliteiten en ontwikkelingsmogelijkheden en beperkingen als het Vechtdal, maar dan op een andere schaal;
- De open gebieden daarom heen met door de schaalgrootte kansen voor marktconforme landbouwontwikkeling, maar tegelijkertijd problemen ondervinden op het gebied van leefbaarheid (afhankelijkheid van landbouweconomie). De uitdaging is om in deze kleine kernen de sociale en economische leefbaarheid op peil te houden.

De strategie wordt geconcretiseerd met een aantal projectvoorbeelden uit de LEADER+ periode.

Onderdeel 1 De uitvoering van plaatselijke ontwikkelingsplannen om de doelstellingen te verwezenlijken van een of meer van de drie andere assen

Dit onderdeel is vergelijkbaar met prioriteit 1 (lokale ontwikkelingsstrategieën) uit het LEADER+ programma en biedt ruimte voor lokale initiatieven en projecten. Uit onze doelstellingen blijkt dat we in willen zetten op twee hoofdthema's: plattelandseconomie en sociale infrastructuur. Deze thema's zijn onderstaand uitgewerkt. We hebben ervoor gekozen om een brede insteek te kiezen, waarin ruimte bestaat voor een grote diversiteit aan projecten. Dit betekent overigens niet dat we "veel van hetzelfde willen doen", aangezien dat in strijd is met het innovatieve karakter van LEADER. Het initiëren, ontwikkelen en uitvoeren van projecten op het gebied van plattelandseconomie is voor ons een grote uitdaging, omdat we beseffen dat het geen gemakkelijk thema is. Vandaar dat we ruimte willen behouden voor projecten gericht op de sociale infrastructuur. Hoewel we nu kiezen voor een brede insteek, willen we over een paar jaar de voortgang evalueren en dan bezien of we onze strategie nog bij willen of moeten sturen. Wellicht kunnen we dan een nadere focus in onze strategie aanbrengen.

Speerpunt 1: Plattelandseconomie

Binnen dit speerpunt staat de ontwikkeling van het lokale bedrijfsleven en behoud van de lokale werkgelegenheid centraal. Samenwerking tussen bedrijven, samenwerking met kennisinstellingen, innovatie, etc. moet het lokale bedrijfsleven (met name het 'middenkader') een impuls geven. Bovendien kan daarmee voorkomen worden dat (hoogopgeleide) jongeren de streek verlaten om ergens anders te gaan wonen en werken. De PG wil slechts beperkt inzetten op fysieke investeringen voor individuele ondernemers, maar LEADER veel meer inzetten als 'smeerolie' om processen, vernieuwingen en samenwerkingsverbanden tot stand te brengen.

Binnen dit speerpunt onderscheiden we de volgende onderwerpen:

- Kennis en innovatie in bedrijfsleven;
- Samenwerking tussen bedrijven en met kennisinstellingen;
- Diversificatie: nieuwe economische dragers.

Dit speerpunt sluit sterk aan bij onze visie om de bedrijvigheid in het gebied te versterken en de werkgelegenheid te behouden.

Kennis en innovatie in bedrijfsleven

Voor het bedrijfsleven in de regio Noordoost Overijssel (met name MKB; bijvoorbeeld metaalsector) is het noodzakelijk om door kennis en innovatie de meerwaarde en productiviteit in het bedrijfsleven te vergroten. Hoewel het gebied al hoog scoort op het gebied van innovatie in het bedrijfsleven⁶, bestaan nog voldoende kansen om dit te versterken. Zeker in het midden- en kleinbedrijf is door specifiek in te zetten op innovatie, een vergroting van de productiviteit mogelijk. Daarnaast maakt de inzet op kennis en innovatie nieuwe productmarktcombinaties mogelijk. Een belangrijk aspect bij de kennisuitwisseling is de samenwerking tussen bedrijven onderling en tussen bedrijven en kennisinstellingen. Dit aspect wordt daarom hieronder verder uitgewerkt.

Kennis en innovatie zijn noodzakelijk in alle sectoren, dus ook bijvoorbeeld in de landbouwsector. Innovatie in producten, productiewijzen en productiemiddelen is nodig om betere producten te maken en/of de productiekosten te verlagen en daarmee concurrerend te blijven.

Naast de vergroting van de productiviteit, is versterking van de kennis binnen het bedrijfsleven ook van belang voor het aantrekken en het behouden van gemotiveerde werknemers. De kennis bij bestaande werknemers moet zo worden vergroot om de nieuwste technieken of innovaties op een goede manier te implementeren. Werknemers zullen sterker aan het bedrijf gebonden worden als de kennisontwikkeling in het bedrijf duidelijk is en wordt aangemoedigd.

Er kunnen verschillende soorten innovaties worden ondersteund:

- **Productinnovaties:** het ontwikkelen van een nieuw product inclusief de marktpositionering;
- **Procesinnovaties:** innovaties gericht op het verbeteren van bedrijfsprocessen, veelal gericht op kostenverlaging/efficiencyverbetering;
- **Marktgerichte innovaties:** innovatieve manieren waarop markten worden verkend, ontwikkeld en onderhouden;
- **Systeeminnovaties:** complexe systeeminnovaties zijn meestal een combinatie van de drie bovengenoemde categorieën; integrale vernieuwingen van bestaande producten en processen via samenhangende verbeteringen in technologie, institutie, gedrag en cultuur.

Samenwerking tussen bedrijfsleven en tussen bedrijfsleven en kennisinstellingen

In de regio Noordoost Overijssel liggen verschillende onderwijsinstellingen, met name in het middelbaar beroepsonderwijs (bijvoorbeeld Groene Welle in Hardenberg). Daarnaast zijn de hogescholen in onder andere Zwolle en Deventer dichtbij. Voor het bedrijfsleven bestaan mogelijkheden om samenwerkingsverbanden te initiëren. Het ondernemerschap vereist stappen in de richting van de kennisinstellingen om innovaties door nieuwe kennis mogelijk te maken. Dit kan zowel in clusterverband (horizontaal of verticaal) als door middel van contacten tussen een bedrijfsloket, bedrijven en de kennisinstellingen. In overleg met kennisinstellingen zou bijvoorbeeld een cursus voor het lokale bedrijfsleven georganiseerd kunnen worden. De PG wil graag deze initiatieven ondersteunen en daar waar mogelijk nog beter faciliteren, zodat nog meer bedrijven worden geholpen

⁶ De Atlas van kennis en innovatie, Ruimtelijk Planbureau

en worden geïnformeerd over de mogelijkheden van LEADER. Daarbij worden de LEADER middelen vooral ingezet als 'procesgeld' en 'smeerolie' om partijen bij elkaar te brengen en netwerken tot stand te brengen.

Het project **Mommeriete** heeft tot doel het terugbrengen van een ambachtelijke bierbrouwerij en brouwplaats en het overdragen van de historie en kennis van het ambachtelijk brouwen van bier van hoge gisting. Behalve het ambachtelijk brouwen van bier worden ook bierbrouw-workshops gegeven, bierproeverijen gehouden en is een tentoonstelling van oude attributen. Er is sprake van een samenwerkingsverband tussen de ondernemers van de bierbrouwerij, landgoed de "Grote Scheere", lokale ondernemers en een museum. De activiteiten vinden plaats op de Ganzenhoeve op het landgoed de "Grote Scheere" in Hardenberg.

Samenwerking kan ook leiden tot een gezamenlijke marketing en imagoverbetering en het arrangeren van diverse collectieve zaken en voorzieningen. Tot slot kan meerwaarde van de samenwerking tussen bedrijven onderling zijn dat de sector herkenbaar wordt voor lokale en regionale overheden (en andersom).

Diversificatie: andere economische dragers

Om de landbouw nieuwe perspectieven te bieden, is het van belang om diversificatie te stimuleren. Dit draagt bij aan de verbreding van de plattelandseconomie, multifunctionaliteit en expansiemogelijkheden voor individuele agrarische bedrijven. Een van de bestaande andere economische drager is toerisme en recreatie. In de regio bestaan kansen om deze sector verder te ontwikkelen. Dit geldt met name voor het Vechtdal en Reestdal. Kwaliteitsverbetering, diversiteit en professionele informatievoorziening zijn kernbegrippen om te voldoen aan de wensen van de consumenten. Naast toerisme bestaan kansen om daadwerkelijk 'nieuwe' economische dragers te ontwikkelen; nieuwe bedrijvigheid op het platteland. Denk aan zorgboerderijen, nieuwe ambachten, streekproducten en agrarisch natuurbeheer. De nadruk ligt op kleinschalige en vernieuwende initiatieven die duurzaam voor de regio zijn.

Speerpunt 2: Sociale infrastructuur

Tijdens de LEADER+ periode heeft het gebied sterk ingezet op behoud van de sociale infrastructuur en sociale cohesie. Veel projecten zijn gerealiseerd met vele positieve resultaten. Ook voor de toekomst blijft dit een belangrijk speerpunt, alhoewel de focus wordt verlegd naar de economie. Bij sociale infrastructuur denkt de PG aan zowel fysieke investeringen in bijvoorbeeld voorzieningen als niet-fysieke investeringen in projecten gericht op sociale cohesie en regionale identiteit.

Binnen dit speerpunt onderscheiden we de volgende onderwerpen:

- Instandhouding voorzieningen;
- Sociale cohesie en veiligheid;
- Lokale samenwerking, organisatievermogen en zelfredzaamheid.

Instandhouding voorzieningen

Uit de SWOT analyse bij de gebiedsbeschrijving is gebleken dat het voorzieningenniveau (in termen van aantal voorzieningen) in Noordoost Overijssel over het algemeen op redelijk tot goed niveau ligt. Dit geldt echter niet voor alle voorzieningen, bijvoorbeeld het openbaar vervoer. Voor de leefbaarheid is het van belang dat deze voorzieningen blijven bestaan en mensen – zeker ouderen en jongeren – niet alleen zijn toegewezen op omliggende steden. Naast de particuliere voorzieningen, dreigen ook de collectieve voorzieningen, zoals basisscholen en culturele voorzieningen, uit de kleinere kernen te verdwijnen. De PG ziet in clustering (bijvoorbeeld in multifunctionele centra) een mogelijke oplossing om het voorzieningenniveau in stand te houden. Daarnaast ziet de PG kansen om een aantal voorzieningen, waarbij direct contact vroeger noodzakelijk was, ook digitaal aan te bieden en uit te breiden.

Sociale cohesie en veiligheid

Noordoost Overijssel heeft over het algemeen een sterk wij gevoel en sterke regionale identiteit. Veel inwoners zijn lid van verenigingen en deze verenigingen maken dat mensen actief zijn en betrokken zijn bij lokale ontwikkelingen. Het verenigingsleven en vrijwilligerswerk zijn een belangrijke pijler van de sociale cohesie in plattelandskernen. Onder andere door de toenemende individualisering en de 'import' uit andere gebieden staat de sociale cohesie onder druk. De PG wil echter de mogelijkheden benutten om de participatie van de eigen bevolking en de sociale cohesie te versterken.

De PG wil inzetten op kleinschalige investeringen die een regionale uitstraling hebben. Bij voorkeur worden deze opgepakt door de bewoners zelf zodat mensen elkaar ook blijven kennen en een oogje in het zeil houden. Dit vergroot tevens de (sociale) veiligheid. Daarnaast wil de PG inzetten op innovatieve projecten die de veiligheid in de streek vergroten. Hierbij denkt de PG aan projecten die de buurt of bedrijven betrekken bij de veiligheidsketen. Concreet gaat het dan bijvoorbeeld om nieuw op te zetten samenwerkingsverbanden die gezamenlijk de beveiliging van buurten, winkelcentra en bedrijventerreinen oppakken.

De geschiedenis van De Krim op de kaart

De 2.300 inwoners van De Krim willen werken aan de toekomst van hun dorp. Door het noteren en tonen van verhalen uit de agrarische geschiedenis ontstaat een soort doorgeefstelsel tussen de verschillende leeftijdsgroepen. De geschiedenis is in dit project de trekker van activiteiten over verleden en toekomst en de continuïteit ligt in enkele blijvende inrichtingselementen, dorpsverfraaiing en voortzetting van activiteiten. Het project heeft bijgedragen aan een versterking van de lokale identiteit en sociale cohesie.

Lokale samenwerking, organisatievermogen en zelfredzaamheid

Hoewel het een sterke relatie heeft met sociale cohesie en veiligheid, willen we toch graag een apart subthema benoemen dat expliciet ingaat op het stimuleren van lokale samenwerking, organisatievermogen en zelfredzaamheid. Het LEADER+ programma heeft hier een positieve bijdrage aan gehad en we willen dit graag blijven stimuleren. Daarbij gaat het niet zozeer om de 'inhoud' van de samenwerking, maar veel meer om het samenbrengen van mensen, stimuleren van samenwerking en 'professionalisering' van deze samenwerkingsverbanden. Gedacht kan worden aan collectieve bijeenkomsten voor vrijwilligersorganisaties over onderwerpen als wet- en regelgeving, verzekeringen, aansprakelijkheid, subsidies en fondsen, projecten in eigen beheer uitvoeren, financiële administratie, ARBO, etc. Daarnaast wil de PG projecten stimuleren die beogen om burgers nauwer te betrekken bij de ontwikkeling of verbetering van de woonomgeving.

Onderdeel 2 De uitvoering van samenwerkingsprojecten dat aansluit bij de centrale doelstellingen van de PG

Het doel van acties binnen dit onderdeel is de uitvoering van samenwerkingsprojecten passend binnen de doelstellingen van de ontwikkelingsstrategie van ons gebied. Dit onderdeel biedt mogelijkheden tot uitwisseling van 'goede praktijken' en uitbreiding en/of totstandkoming van samenwerkingsverbanden. Het doel van dit onderdeel sluit aan op prioriteit 2 van het LEADER+ programma.

Inhoudelijk moeten samenwerkingsprojecten aansluiten bij de thema's zoals hiervoor geformuleerd. Wij zien met name kansen voor projecten op het gebied van cultuurhistorie en agrotoerisme.

In het nieuwe programma wordt dan ook voortgebouwd op de ervaringen en netwerken die in de LEADER+ periode zijn opgedaan. Een concreet voorbeeld hiervan is het Wellness project.

Wellness, warm aanbevolen voor de regio

Het doel van dit samenwerkingsproject is veelzijdig; het creëren van nieuwe samenwerkingsverbanden en het versterken van recreatieve toeristische ontwikkelingen; het in de markt zetten van nieuwe producten, onder andere in de vorm van arrangementen; het koppelen van diensten met een regionaal en exclusief karakter aan het wellness aanbod van de grotere wellnesscentra ontstaat in de hele regio een nieuw product. Door het aanbieden van meerdaagse arrangementen blijft de doelgroep langer in het gebied en vindt er een verhoging van de toeristische bestedingen plaats. Kruisbestuiving vindt plaats door de activiteiten over en weer te promoten. Het project is een initiatief van het Gelders Overijssels Bureau voor Toerisme en wordt op diverse locaties uitgevoerd.

Onderdeel 3 Het beheer van de Plaatselijke Groep, de verwerving van vakkundigheid en de dynamisering van het gebied

Voor de uitvoering van acties binnen dit onderdeel gelden de voorwaarden uit maatregelfiche 421 van het POP2.

Het doel van dit onderdeel is het verbeteren van de competenties van de PG om de implementatie van LEADER mogelijk te maken. De implementatie van lokale ontwikkelingsplannen en andere acties van LEADER groepen vereisen kennis, vaardigheden en deskundigheid om enerzijds de inhoudelijke doelstellingen te kunnen realiseren en anderzijds de specifieke LEADER aanpak te kunnen garanderen. De PG en de betrokken partners hebben behoefte aan accurate informatie, passende vaardigheden en andere steun om hun taken op een succesvolle manier uit te kunnen voeren.

Projectleergang

In de LEADER+ periode heeft de PG een projectleergang ontwikkeld rond de vraag 'hoe maak ik een projectaanvraag?' Deelnemers gaan zelf aan de slag en bedenken gaandeweg zelf welke deskundigheid ze van buiten nodig hebben. Dus geen vast programma vooraf, maar naar behoefte. Een begeleider regelt deze deskundigen. De leergang stimuleert zelfredzaamheid. De leergang is gedurende een periode van drie maanden met zes bijeenkomsten vorm gegeven.

Natuurlijk geldt dat de PG reeds in de periode 2000-2006 veel heeft geïnvesteerd in het verwerven van kennis en deskundigheid en hier ook de komende periode de vruchten van kan plukken. De PG zal het budget benutten voor de volgende activiteiten:

- Studies over het betreffende gebied;
- Activiteiten om voorlichting over het gebied en over het plaatselijk ontwikkelingsplan te geven;
- De opleiding/training van betrokkenen bij de opstelling en de uitvoering van een plaatselijk ontwikkelingsplan. Dit is tevens mogelijk onder dienstverlening (technische hulp) van het Nationaal Netwerk;
- Dynamiseringsacties en de opleiding van personen met een dynamiseringstaak;
- Uitvoering van plannen van andere publiek-private partnerschappen (geen LEADER ervaring of LEADER aanpak), maar dat wel aansluit bij de doelstellingen van as 3.

2.5 Selectiecriteria LEADER projecten

Voor de beoordeling van de projecten heeft de PG een aantal criteria geformuleerd. Deze criteria zijn het resultaat van een analyse van de eisen die LEADER stelt en de ervaringen die we met LEADER+ hebben opgedaan. Onze criteria zijn ingedeeld in algemene criteria – criteria waaraan hoe dan ook voldaan moet worden – en prioriteitscriteria. Dit zijn criteria waarop extra positief gescoord kan worden. Daarnaast zijn criteria voor samenwerkingsprojecten geformuleerd.

We kiezen ervoor om op dit moment vrij algemene criteria te formuleren, omdat we kiezen voor een brede inhoudelijke invulling van ons programma. We staan er open voor om de criteria gedurende de uitvoering nader aan te scherpen indien blijkt dat dit bij kan dragen aan een betere kwaliteit van projecten.

Bij unaniem besluit kan de PG afwijken van onderstaande criteria.

2.5.1 Selectiecriteria

De PG hanteert een aantal criteria die zij kenmerkend acht voor haar visie en werkwijze. De criteria sluiten aan bij de LEADER aanpak en stellen de volgende eisen aan projecten:

- Het project moet bij voorkeur innovatief en/of experimenteel zijn. Dit is het geval indien het project:
  - nieuwe samenwerkingsverbanden tot gevolg heeft en/of;
  - nieuwe producten/resultaten oplevert (product/resultaat) en/of;
  - wordt gekenmerkt door een innovatieve aanpak (proces) en/of;
  - nieuwe doelgroepen benadert (doelgroep) en/of;
  - nieuw is in het betreffende LEADER gebied (regio).
- Projecten moeten duurzaam zijn, waaronder wordt verstaan dat in principe geen bijdrage zal worden verstrekt aan éénmalige activiteiten/evenementen, ofwel activiteiten die naar verwachting geen structureel karakter hebben of structurele effecten genereren, tenzij de activiteiten een aanjaagfunctie vervullen.
- Projecten moeten bottom-up tot stand komen. Projecten moeten in voldoende mate worden gedragen door lokale actoren. Professionele ondersteuning is wel mogelijk.
- Projecten moeten een meerwaarde voor het gebied hebben ten aanzien van de inhoud of t.a.v. de samenwerking.
- Het project c.q. de effecten van het project worden uitgevoerd binnen, respectievelijk hebben betrekking op het LEADER gebied Noordoost Overijssel.
- Het project past inhoudelijk binnen de thema's van voorliggend ontwikkelingsplan;
- Het project scoort op minimaal één van de inhoudelijke indicatoren.
- Het project levert een bijdrage aan de economische en/of sociale ontwikkeling van het gebied en is verantwoord in termen van "value for money". Het project draagt bij voorkeur bij aan behoud van bestaande of creatie van nieuwe werkgelegenheid.
- Het project is nieuw of een verantwoorde uitbreiding (in termen van beschikbaar gestelde middelen, in aanmerking komende activiteiten of geografische gebieden) van een bestaand project.

Naast deze inhoudelijke criteria zal elk project ook getoetst worden op een aantal technische, financiële en juridische criteria. Deze toets vindt vooral plaats door de provincie, in overleg met DLG. Deze criteria zijn opgenomen in bijlage A.

2.5.2 Prioriteitscriteria

Indien voldoende financiële middelen binnen het ontwikkelingsplan aanwezig zijn en een project voldoet aan de hiervoor genoemde criteria vindt geen prioriteitsafweging plaats. Afweging/prioritering dient plaats te vinden indien meer projecten ingediend zijn dan budget voorhanden is. Naast algemene criteria waar projecten aan moeten voldoen, heeft de PG dan ook een aantal prioriteitscriteria geformuleerd waar projecten 'extra' op kunnen scoren.

Voorkeur wordt gegeven aan projecten die:

- Gericht zijn op gelijke kansen voor mannen en vrouwen.
- Gericht zijn op jongeren.
- Leiden tot een hogere arbeidsparticipatie.
- Bijdragen aan het versterken van de kwaliteiten en/of het imago van het (deel)gebied.
- Samenwerking tussen lokale actoren en gebieden versterken.
- Kleinschalig zijn.
- Een bovenregionaal belang hebben.
- Zich kenmerken door een integrale en structuurversterkende aanpak.

- Een spin-off effect hebben. Niet alleen een voorbeeldfunctie, maar ook de start vormen voor veranderingen
- Leiden tot een verbetering van de leefbaarheidsituatie op het platteland.
- Leiden tot een verbetering van het imago van het (deel)gebied.
- Bij sociaal-maatschappelijke projecten wordt de voorkeur gegeven aan projecten die:
  - kwetsbare groepen activeren in het sociale en economische leven;
  - bijdragen aan het terugdringen van de langdurige werkloosheid;
  - leiden tot een hogere arbeidsparticipatie van kwetsbare groepen;
  - bijdragen aan het opvullen van nog openstaande vacatures en;
  - een innovatief karakter hebben en een voorbeeldfunctie hebben voor andere gebieden.
- Voor zover projecten rechtstreeks op het bedrijfsleven gericht zijn (directe steunverlening) ligt nadrukkelijk het accent op sectoren binnen het Midden- en Kleinbedrijf (bedrijven kleiner dan 250 werknemers). Daarnaast mag geen sprake zijn van individuele bedrijfssteun, met uitzondering van de in het programma gedefinieerde regelingen of wanneer de steun valt binnen de zogenaamde "de minimis"-regeling (maximaal 200.000 euro publieke steun in een periode van drie jaar na de eerste publieke steunverlening uit hoofde van deze 'de minimis').

2.5.3 Criteria voor samenwerkingsprojecten

Voor de uitvoering van samenwerkingsprojecten wordt verwezen naar de criteria uit maatregel 421 van het POP2. Deze criteria voor samenwerkingsprojecten zijn ook opgenomen in bijlage A en zijn aanvullend op de hiervoor gepresenteerde algemene en prioriteitscriteria. Algemeen uitgangspunt is dat samenwerkingsprojecten inhoudelijk aansluiten bij een van onze centrale thema's.

2.6 Relatie met POP2

De uitvoering van onze ontwikkelingsstrategie moet bijdragen aan de realisatie van de doelstellingen zoals geformuleerd in een of meer van de in het POP2 onderscheiden assen. As 1 en 2 zijn vooral gericht op ondernemers in de landbouw en bosbouwsector terwijl as 3 meer gericht is op plattelandsontwikkeling in ruime zin van het woord.

As 1. Verbetering van het concurrentievermogen en de land- en de bosbouwsector

Concurrentieverbetering kan worden nagestreefd op verschillende niveaus: regionaal, landelijk of op de Europese en wereldmarkt. Aangezien maatwerkoplossingen per regio kansrijk zijn en innovatie centraal staat in deze as is het van groot belang om vanuit de kracht van het gebied gezamenlijk een strategie te bepalen volgens welke de landbouw specifiek versterkt kan worden. Hiertoe dienen kleinschalige pilots (innovatie, kraamkamerprojecten op gebied van innovatieve landbouwpraktijken, bedrijfsvoering, ondernemerschap en bedrijfsopvolging) en samenwerkingsrelaties (tussen landbouwers onderling in de streek, maar ook tussen landbouwers en andere actoren in het veld; producentengroepen, ketens etc.) opgezet of versterkt te worden om de krachten te bundelen en het menselijk potentieel te versterken. Hierbij hoort ook de uitwisseling van ervaringen en de bedrijfsvoering tussen Nederlandse regio's en over de grens binnen de EU (via de prioriteit samenwerking).

As 2. Verbetering van het milieu en het platteland

Het leggen van verbindingen tussen landbouw, natuur, milieu en water biedt perspectieven voor duurzame oplossingen. Groene en blauwe diensten waarin deze integratieslag zichtbaar wordt, vormen voorbeelden van samen optrekken in zowel de inhoudelijke sfeer als m.b.t. doelgroepen en nieuwe organisatieverbanden op gebiedsniveau.

As 3. De leefkwaliteit op het platteland en diversificatie van de plattelandseconomie

De hoofddoelstelling van deze as komt voor een groot deel overeen met de hoofddoelstellingen van het LEADER+ programma en de meeste maatregelen binnen deze as lenen zich goed voor een aanpak via de LEADER werkwijze. Maatregelen op het gebied van zowel de verbetering van de leefkwaliteit, de diversificatie van de plattelandseconomie als de instandhouding van het landelijk erfgoed zijn bijna per definitie het best uitvoerbaar via het gebiedsgerichte spoor. Positieve ervaringen dienaangaande in LEADER zijn breed verspreid en gedragen in Nederland. In de meeste LEADER gebieden zal de inzet naar alle waarschijnlijkheid vooral op de sociaal-economische vitalisering liggen.

Binnen de drie assen zijn verschillende maatregelen geformuleerd. In onderstaande tabel is de relatie tussen onze thema's en de verschillende maatregelen uit POP2 gevisualiseerd. Het aantal sterren (maximaal 3) bepaalt de sterkte van de relatie. Daar waar geen sterren staan, is geen directe relatie tussen het betreffende thema en de maatregel uit POP2.

Maatregelen as 1,2 en 3 POP2	Speerpunt 1: Plattelandseconomie			Speerpunt 2: Sociale infrastructuur		
	1.A	1.B	1.C	2.A	2.B	2.C
As 1: Concurrentievermogen land- en bosbouwsector						
111 Beroepsopleiding en voorlichting						
114 Gebruik adviesdiensten						
121 Modernisering landbouwbedrijven	**	**				
123 Verhogen toegevoegde waarde land- en bosbouwproducten	*					
124 Samenwerking bij innovatie	**	***				
125 Infrastructuur voor ontwikkeling van landbouw en bosbouw						
132 Deelname aan voedselkwaliteitsregelingen						
As 2: Verbetering milieu en het platteland						
212 Betalingen voor natuurlijke handicaps aan landbouwers						
213 Eerste bebossing						
214 Agromilieuvbintnissen						
216 Niet productieve investeringen						
As 3: Leefkwaliteit platteland en diversificatie plattelandseconomie						
311 Diversificatie van de agrarische economie	**		***		*	
312 Steun voor de oprichting van micro-ondernemingen	***	***	**			
313 Versterken van toeristische activiteiten			**			
321 Basisvoorzieningen voor de economie en de plattelandsbevolking				***	**	
322 Dorpsvernieuwing en -ontwikkeling					***	**
323 Behoud en ontwikkeling landelijk erfgoed						

- 1.A Kennis en innovatie in bedrijfsleven
- 1.B Samenwerking tussen bedrijfsleven en tussen bedrijfsleven en kennisinstellingen
- 1.C Diversificatie: andere economische dragers
- 2.A Instandhouding voorzieningen
- 2.B Sociale cohesie en veiligheid
- 2.C Lokale samenwerking, organisatievermogen en zelfwerkzaamheid

De gekozen thema's in onze ontwikkelingsstrategie sluiten sterk aan op de inhoudelijke maatregelen uit as 3 van het POP2. In as 3 staat de levenskwaliteit van het platteland centraal. Alleen de maatregel 'behoud en ontwikkeling landelijk erfgoed' uit as 3 komt niet naar voren in onze strategie. Het thema plattelandseconomie vertoont ook raakvlakken met maatregelen uit as 1, omdat in deze as ook mogelijkheden bestaan voor de agrarische sector. Ontwikkeling van deze sector is ook van belang voor ons gebied, naast het 'reguliere' MKB. Onze strategie vertoont geen raakvlakken met as 2.

Indien toekomstige projecten in het kader van de plaatselijke strategie overeenstemmen met de maatregelen die bij deze verordening voor de assen zijn bepaald, zijn de desbetreffende voorwaarden zoals aangegeven in de betreffende maatregel fiches van toepassing. Echter, de concrete acties hoeven zich niet slechts te beperken tot de maatregelen onder een van de assen; plaatselijke groepen kunnen ook acties ondersteunen die op andere manieren de doelen van de gehele as ondersteunen.

3. RESULTATEN EN EFFECTEN

3.1 Inleiding

De verwachte inhoudelijke resultaten van onze LEADER strategie worden gekwantificeerd aan een aantal indicatoren. Bij de selectie van de indicatoren is vooral een relatie gezocht met de indicatoren uit het POP2. Enerzijds de indicatoren die van toepassing zijn op de LEADER as, anderzijds de indicatoren uit de maatregelfiches uit as 1, 2 en 3 die inhoudelijk raakvlakken vertonen met onze strategie. Aangezien uit paragraaf 2.6 naar voren is gekomen dat onze strategie geen inhoudelijke raakvlakken met as 2 vertoont, zijn geen indicatoren uit as 2 opgenomen. De indicatoren zijn uiteengezet en gekwantificeerd in paragraaf 3.2.

3.2 Indicatoren en streefwaarden

De indicatoren uit as 4 en de inhoudelijk relevante indicatoren uit as 1 en 3 zijn onderstaand opgenomen en voorzien van een streefwaarde. Elk project zal moeten scoren op één of meerdere van de genoemde indicatoren. De indicatoren zijn gebaseerd op de in voorliggend plan gepresenteerde uitgangspunten. De PG wil de midterm evaluatie aangrijpen om de indicatorenset en de streefwaarden nader onder de loep te nemen en eventueel aan te passen en/of het aantal indicatoren te reduceren. Vanzelfsprekend zal de PG de voortgang van de score op de indicatoren continue monitoren.

• *Algemene Indicatoren voor As 4 (Leader benadering)*

Subthema / indicator	Streefwaarde
41 Invoering Leader benadering en plaatselijke groepen	
Aantal LEADER groepen gerealiseerd:	
• Nieuwe LEADER groepen	1
• Bestaande Leadergroepen (gesteund in de periode 2000-2006)	773
• Totale oppervlakte van de LEADER gebieden (km ²)	117.829
• Totale omvang van de bevolking in LEADER gebieden	
• Het aantal gerealiseerde projecten dat experimenteel van karakter is, 'bottom up' tot stand is gekomen of een multisectoraal karakter heeft	53
• De mate waarin private cofinanciering is gerealiseerd (= "multiplier", d.w.z. de factor waarmee EU-geld wordt vermeerderd met nationaal publiek en privaat geld)	2,85
411 Concurrentiekracht; 412 Milieu / Landbeheer; 413 Kwaliteit leefomgeving / diversificatie	
Aantal projecten dat volgens de LEADER aanpak tot stand is gekomen, onderverdeeld naar projecten die:	45
• aansluiten bij de doelstelling as 1, zowel naar toegepaste maatregel als bij de as als zodanig	4
• aansluiten bij de doelstelling as 2, zowel naar toegepaste maatregel als bij de as als zodanig	7
• aansluiten bij de doelstelling as 3, zowel naar toegepaste maatregel als bij de as als zodanig	34
De totale omvang van de steun die door elke Leadergroep is verleend.	
Het aantal eindbegunstigden, onderverdeeld naar	45
• personen onderverdeeld in geslacht, leeftijd boven de 25 of 25 of jonger	
• private sector	
• publieke sector	
• * Leadergroep	
Het aantal gerealiseerde projecten dat experimenteel van karakter is, 'bottom up' tot stand gekomen of een multisectoraal karakter hebben	45
421 Uitvoering van samenwerkingsprojecten	
Aantal gerealiseerde samenwerkingsprojecten	8
Onderverdeeld in:	
• inter-territoriale samenwerking	6
• transnationale samenwerking	2
en :	
• aansluiten bij de doelstelling as 1, zowel naar toegepaste maatregel als bij de as als zodanig	1
• aansluiten bij de doelstelling as 2, zowel naar toegepaste maatregel als bij de as als zodanig	1

• aansluiten bij de doelstelling as 3, zowel naar toegepaste maatregel als bij de as als zodanig	6
Aantal deelnemende Leadergroepen bij de samenwerkingsprojecten	12
431 Beheer van de plaatselijke groep, verwerving van vakkundigheid en de dynamisering van het gebied	
Aantal ondersteunde projecten Onderverdeeld naar: • studies over het desbetreffende gebied • activiteiten om informatie over het gebied en het de lokale ontwikkelingsplan te verschaffen • training van de stafleden die betrokken zijn bij voorbereiding en implementatie van een lokaal ontwikkelingsplan • promotie-activiteiten • * andere	6

• **Indicatoren uit as 1 en 3**

Subthema / indicator	Streefwaarde
124 Samenwerking bij innovatie	
Aantal ondersteunde samenwerkingsinitiatieven: onderverdeeld naar: • Sector (landbouw/voedingssector/ beide voorgaande/bosbouw) • Soort samenwerkingsinitiatief (ontwikkeling nieuw product/ nieuwe proces/nieuwe technologie/ gemengd)	10 3 7
123 Verhogen toegevoegde waarde van land- en bosbouwproducten	
Aantal gesteunde bedrijven. Onderverdeeld in: • omvang bedrijf (micro/klein; medium; semi-groot; anders) • type sector: landbouw (akkerbouw, tuinbouw, wijn, permanente gewassen; melk; weidevee (m.u.v. melk); varkens en pluimvee; gemengd allen uitgesplitst naar biologisch en anders); bosbouw; voedingsindustrie • <i>soort activiteit: verwerking/marketing; ontwikkeling</i>	5
Totale investeringsvolume. Onderverdeeld in: • omvang bedrijf (micro/klein; medium; semi-groot; anders) • type sector: landbouw (akkerbouw, tuinbouw, wijn, permanente gewassen; melk; weidevee (m.u.v. melk); varkens en pluimvee; gemengd allen uitgesplitst naar biologisch en anders); bosbouw; voedingsindustrie • <i>soort activiteit: verwerking/marketing ; ontwikkeling</i>	€ 500.000
311 Diversificatie naar niet-agrarische activiteiten	
Aantal begunstigden	10
Totaal aan investeringen in euro's (totaal materieel en immaterieel)	€ 500.000
Aantallen diversificatieacties onderscheiden naar: – toerisme – ambachtelijke activiteiten – energieproductie – zorgverlening – overig	10
312 Steun voor de oprichting en ontwikkeling van micro-ondernemingen	
Aantal nieuwe of bestaande begunstigde micro-ondernemingen die steun ontvangen: – Aantallen nieuw opgerichte bedrijven – Aantallen bedrijven waar verbeteracties plaatsvinden	8
313 Bevordering van toeristische activiteiten	
Aantal activiteiten gericht op de bevordering van toeristische activiteiten	15
Totaal van alle investeringen (totaal privaat en publiek)	€ 1.000.000
Toeristische infrastructuur aangelegd: - fietspaden - wandel/ruiterpaden paden - vaarroutes	5 km
Toeristische infrastructuur verbeterd:	5 km

- fietspaden - wandel/ruiterpaden paden - vaarroutes	
321 Basisvoorzieningen voor de economie en de plattelandsbevolking	
Aantal ondersteunde acties	12
Totaal investeringsvolume	€ 1.100.000
Aantallen gerealiseerde diensten (stuks)	6
Aantallen gerealiseerde fysieke voorzieningen (stuks)	6
322 Dorpsvernieuwing en -ontwikkeling	
Aantal kernen die steun hebben ontvangen voor investeringen gerelateerd aan vernieuwing en ontwikkeling	8
Totaal van private en publieke investeringen	€ 900.000
323 Instandhouding en opwaardering van het landelijk erfgoed	
Aantal ondersteunde acties voor investeringen voor het behoud en de opwaardering van het landelijk erfgoed <ul style="list-style-type: none"> - Totaal investeringsvolume - Ingerichte natuurgebieden (ha) - Ecologische verbindingszone (km) - Aantal cultuurhistorische objecten (stuks) 	6
341 Verwerving van vakkundigheid en dynamisering met het oog op de opstelling en de uitvoering van een plaatselijke ontwikkelingsstrategie	
Aantal ondersteunde acties gericht op verwerving van deskundigheid en dynamisering van een gebied	4
Aantal ondersteunde publiek-private partnerschappen (PPP) die in het kader van LEADER worden opgericht.	2
Aantal deelnemers in deze projecten	10

4. FINANCIËLE TABEL

4.1 Inleiding

In de vorige hoofdstuk hebben we onze ambitie en LEADER strategie toegelicht en onderbouwd alsmede inzicht gegeven in de door ons verwachte resultaten en effecten. Vanzelfsprekend hoort daar ook een financieel plaatje bij. In dit hoofdstuk presenteren we onze financiële ambities. De financiële tabel is samengesteld op basis van richtlijnen van het ministerie van LNV. Alvorens we deze tabel presenteren (paragraaf 4.3), geven we allereerst inzicht in overwegingen die we hebben genomen om tot deze keuze te komen (paragraaf 4.2).

4.2 Uitgangspunten financiële tabel

Bij het opstellen van de financiële tabel hebben we rekening gehouden met een aantal formele (door de EU, ministerie en/of provincie opgelegde) uitgangspunten en overwegingen en daarnaast heeft de PG eigen keuzes gemaakt. Deze staan hieronder weergegeven.

Formele uitgangspunten:

- Voor de financiële tabel is het format gebruikt zoals dat door LNV beschikbaar is gesteld. De budgetten zijn verdeeld over de relevante maatregelfiches uit as 4.
- De systematiek van POP schrijft voor dat Europese financiering wordt verstrekt indien voor tenminste eenzelfde bedrag aan nationale publieke cofinanciering beschikbaar is.
- De verhoudingen in de financiële tabel gelden op programmaniveau. Per project kunnen afwijkende percentages gehanteerd worden.

Overwegingen en keuzes van de PG

- De LEADER+ periode is voor de PG Noordoost Overijssel heel succesvol geweest. In totaal is voor ongeveer 4 miljoen euro EU middelen toegekend aan projecten. Wij hebben de overtuiging dat we in staat zijn om ook in de nieuwe periode eenzelfde budget weg te kunnen zetten in het gebied. Deze overtuiging onderbouwen we met de volgende redenen:
  - Het gebied en de mensen hebben inmiddels veel ervaring en netwerken opgebouwd en zijn in staat om daar ook in de nieuwe periode de vruchten van te plukken;
  - In diverse gemeenten zijn dorpsplannen ontwikkeld; plannen die tot stand zijn gekomen in samenwerking met diverse lokale actoren en die een belangrijke bron vormen voor nieuwe projecten;
  - Hoewel het budget van het LEADER+ programma al op is, weten initiatiefnemers ons nog steeds te vinden. Nog steeds bestaat er een stroom van ideeën en initiatieven die – mits budget voorhanden is – zeer zeker kansrijk zijn.
  - Leefbaarheid is een thema dat ook bij de provincie hoog op de agenda staat. Dit betekent gebundelde krachten en goede kansen voor goede projecten binnen dit thema.
  - De cofinanciering door gemeenten is of wordt op dit moment al geregeld, op basis van de ervaringen met het LEADER+ programma. Dit betekent dat ook lokaal voldoende financieel draagvlak bestaat voor de uitvoering van dit plan met voorgenomen budget.
- Uitgaande van een (publiek) cofinancieringspercentage van 50% betekent dit tevens een nationale/regionale publieke bijdrage van € 4 miljoen. Op basis van ervaringen met het huidige LEADER+ programma verwachten we verhoudingsgewijs eenzelfde bijdrage van private partners voor de lokale projecten en samenwerkingsprojecten. Voor technisch beheer van de PG is geen private bijdrage voorzien. De totale investeringsimpuls is dan bijna € 11,5 miljoen.

- Het meeste budget willen we reserveren voor lokale projecten in het eigen gebied, in feite onderdeel 1 in bovenstaande opsomming. Hiervoor reserveren we 70% van het budget. Voor de onderdelen 2 en 3 reserveren we respectievelijk 15% en 15% van de Europese bijdrage.
- Het budget binnen de drie maatregelen is indicatief verdeeld over de maatregelfiches uit het POP2. Deze maatregelfiches bevatten het doel, soort activiteiten en budget per maatregel en de LEADER strategie sluit inhoudelijk aan bij deze maatregelfiches (zie ook hoofdstuk 2). Financieel gezien is het budget indicatief verdeeld over deze maatregelen waardoor inzichtelijk wordt op welke inhoudelijke thema's we het meest inzetten. Uit onze strategie en de financiële tabel blijkt dat we LEADER vooral in willen zetten ter ondersteuning van de doelen uit as 3: diversificatie, nieuwe economische dragers, toeristische ontwikkeling, en leefbaarheid.

4.3 Financiële tabel

Op basis van deze uitgangspunten ziet de financiële tabel er als volgt uit.

as en maatregel		Totaal generaal	Publiek						privé
			Totaal publiek		Nationaal publiek				
			ELFPO	Totaal	Rijk	Provincie	gem./ws		
		1=2+8	2=3+4	3	4=5+6+7	5	6	7	8
as 4 Leader									
411 as 1 via Leader concurrentievervalsing landbouw	ELFPO	1.680.000	1.120.000	560.000	560.000		280.000	280.000	560.000
412 as 2 via Leader Milieu en landschapsbeheer	ELFPO	0	0	0	0		0	0	0
413 as 3 via Leader sociaal economische vitalisering	ELFPO	6.720.000	4.480.000	2.240.000	2.240.000		1.120.000	1.120.000	2.240.000
421 uitvoering samenwerkingsprojecten	ELFPO	1.800.000	1.200.000	600.000	600.000		300.000	300.000	600.000
431 beheer en uitvoeringskosten PG	ELFPO	1.200.000	1.200.000	600.000	600.000		300.000	300.000	0
Totaal		11.400.000	8.000.000	4.000.000	4.000.000		2.000.000	2.000.000	3.480.000

De in de tabel opgenomen Europese financiering en cofinanciering betreffen de middelen die de PG voornemens is om in te zetten in het kader van as 4 van het POP2, betreffende LEADER. Daarnaast leent de LEADER aanpak zich uitstekend om ook andere middelen in te zetten, gericht op ontwikkeling van het landelijke gebied in Noordoost Overijssel. Daarbij wordt concreet gedacht aan middelen in het kader van de reconstructie alsmede andere middelen uit het POP2, in het bijzonder as 3. De provincie heeft aangegeven dit een reële mogelijkheid te vinden die nader zal worden onderzocht. De PG werkt hier vanzelfsprekend graag aan mee. Het zou een belangrijke aanvulling zijn op de in de bovenstaande tabel genoemde investeringsimpuls.

5. ORGANISATIE EN UITVOERING

5.1 Inleiding

In hoofdstuk 2 is de visie beschreven van de PG Noordoost Overijssel. Aan de hand van deze visie zijn de doelstelling en strategie toegelicht die centraal staan in voorliggend ontwikkelingsplan. Concrete projecten moeten vorm gaan geven aan deze doelstelling en strategie. In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe deze strategie in de praktijk wordt gebracht. Daarbij wordt met name aandacht besteed aan de rol van de PG.

In paragraaf 5.2 wordt ingegaan op de samenstelling van onze PG waarna in paragraaf 5.3 de taken en verantwoordelijkheden van de PG worden beschreven. Een van de belangrijkste taken van de PG heeft betrekking op projectontwikkeling, -selectie en -beoordeling. Het traject van projectaanvraag tot en met projectbeoordeling en de rol die de PG daarbij speelt, worden daarom uitgebreid aan de orde gesteld in paragraaf 5.4. Paragraaf 5.5 tot slot gaat in op voorlichting en publiciteit.

5.2 PG Noordoost Overijssel

5.2.1 Samenstelling PG Noordoost Overijssel

Binnen het LEADER gebied Noordoost Overijssel wordt een PG samengesteld die verantwoordelijk is voor de implementatie van het door hen opgestelde ontwikkelingsplan. Om voor steun in aanmerking te komen, moet de PG aan een aantal criteria voldoen. Deze criteria staan verwoord in het POP2 en de hiervoor van toepassing zijnde maatregelfiche 41.

Hierin staat te lezen dat de plaatselijke groep bestaat uit een representatieve vertegenwoordiging van de in het betreffende gebied aanwezige actoren en, op besluitvormingsniveau, moeten de sociaal-economische partners en andere vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld, zoals landbouwers, plattelandsvrouwen, jongeren en hun verenigingen ten minste 50% van het plaatselijke partnerschap uitmaken. De plaatselijke groep moet aantonen in staat te zijn een plan voor het gebied te ontwikkelen en uit te voeren.

De PG moet zo veel mogelijk aansluiten bij gebiedsgerichte processen en structuren; de kennis- en ervaringsuitwisseling kan o.a. ook via het landelijke netwerk georganiseerd worden. De PG moet zich richten op activiteiten die niet strijdig zijn met het reguliere beleid. Het streven is om zoveel mogelijk vrouwen en jongeren (tot 25 jaar) op te nemen in de PG.

Bij de samenstelling van onze PG zijn de hiervoor genoemde criteria in acht genomen en is gezocht naar partijen die direct of indirect belang hebben bij de gekozen thema's. Daarbij is nadrukkelijk aansluiting gezocht bij de samenstelling van de LEADER+ PG, omdat deze mensen ervaring hebben met de werkwijze en netwerken in het gebied hebben. De samenstelling van de nieuwe PG is verder geoptimaliseerd door de toevoeging van een tweetal jongeren. De samenstelling van onze PG is als volgt:

• Algra, Siebe	Natuur/milieu/natuurmonumenten
• Alssema, Joop	Burgemeester Gemeente Staphorst
• Beeke, Karlijn van de	Eigen bedrijf (Bed and breakfast)
• Berg, Wolter van de	Student, actief in lokale vereniging
• Biewenga, Jenny	Bestuur bibliotheek, Vrouwenvereniging
• Cats-Schoenmakers, Anja	LEADER coördinator NOO
• Davenhorst, Joke van	Ommer Marke/Noaber/Platform Toekomst Platteland
• Ellenbroek, Wilma	Ondernemer, recreatie
• Giessen v.d., Jan	Ambtenaar Gemeente Hardenberg; adviserend lid

• Huisman, Jouk	Projectleider onderwijs en bedrijfsleven
• Louwerse, Paul	Programmamanager POP/LEADER provincie Overijssel
• Laarman, Dinie	Wethouder Gemeente Dalfsen
• Gijlers, Alfred	Ambtenaar Gemeente Ommen; adviserend lid
• Hulsink, Jan	Wethouder Gemeente Ommen
• Janssen, Jannes	Wethouder Gemeente Hardenberg
• Rechterschot, Albert	De Stuw, directeur
• Reinders, Albert	Ondernemer/ melkveebedrijf
• Schoemaker, Henk	MKB
• Schröder, Karola	Ondernemer/ sociaal maatschappelijk
• Schuurman, Arend Jan	Ambtenaar Gemeente Staphorst; adviserend lid
• Tonca, Ayhan	Gebiedsteam Noord Overijssel, provincie Overijssel.
• Visscher, Annie	Agariër
• Wersch von, Esther	Ambtenaar Gemeente Dalfsen; adviserend lid

In de loop van de programmaperiode kan de samenstelling van onze PG veranderen, waarbij vanzelfsprekend wel de bestaande criteria in acht zullen worden genomen. Het streven is om het aantal leden van de PG op het bestaande niveau te handhaven.

De PG acteert niet alleen passief (beoordeling van projecten), maar zal zich ook actief opstellen in het zoeken naar en ontwikkelen van ideeën, het aangaan van netwerken en het delen van ervaringen. De PG leden gaan dan ook zelf actief 'het gebied in'.

5.2.2 Gebiedscoördinator Noordoost Overijssel

Eén van onze PG-leden is de gebiedscoördinator Noordoost Overijssel (adviserend lid). Deze gebiedscoördinator treedt op als secretaris van de PG en ondersteunt de PG in de praktijk in belangrijke mate bij de uitvoering van haar taken. De gebiedscoördinator ondersteunt ons enerzijds bij de contacten met de provincie, o.a. op het gebied van financieel en inhoudelijk beheer, rapportages e.d. Anderzijds verzorgt de gebiedscoördinator in de dagelijkse gang van zaken de contacten met (potentiële) projectindieners. Tot de taken van de gebiedscoördinator behoren onder meer:

- Eerste aanspreekpunt van het LEADER ontwikkelingsplan;
- Het initiëren van projecten en ondersteuning bieden bij het zoeken naar partners in de markt;
- Ondersteunen bij de ontwikkeling en het begeleiden van projecten;
- Optreden als intermediair tussen de PG en initiatiefnemers;
- Ondersteuning bieden en informatie overdragen aan partijen in de regio, de provincie en de PG;
- Zorgdragen voor de secretariaatsvoering van de PG.

In de toekomst worden voor de taken van de gebiedscoördinator gecombineerd met de taken van een nieuw aan te stellen leefbaarheidmakelaar, een initiatief van de provincie Overijssel. Dit komt het gebied ten goede: één aanspreekpunt in het gebied met betrekking tot leefbaarheidsprojecten en sociale projecten.

5.3 Activiteiten PG

5.3.1 Taken en verantwoordelijkheden PG

Eén van de kenmerken van LEADER is de bottom-up benadering. Deze benadering krijgt vorm in de samenstelling van de PG (lokale actoren). Zoals gezegd zijn wij als PG verantwoordelijk voor de implementatie van het ontwikkelingsplan. Zo spelen wij bijvoorbeeld een belangrijke rol in het proces van indiening van project tot goedkeuring van project.

Als PG Noordoost Overijssel hebben wij de volgende taken en verantwoordelijkheden:

- ***Opstellen ontwikkelingsplan***

Om in aanmerking te komen voor Europese subsidie uit POP2 voor de implementatie van LEADER zal een PG allereerst een ontwikkelingsplan moeten schrijven dat aan een aantal eisen moet voldoen. In dit plan moet worden aangegeven op welke wijze het beschikbare budget kan bijdragen aan ontwikkeling van het platteland. Voorliggend document betreft het ontwikkelingsplan van de PG Noordoost Overijssel.

Het ontwikkelingsplan is tot stand gekomen door de inbreng van alle PG leden die diverse organisaties en belangen vertegenwoordigen. Hierdoor heeft het plan duidelijk een **multisectoraal** karakter gekregen en zijn zoveel mogelijk belangen behartigd. Alle PG leden zijn ook betrokken bij de uitvoering van het plan waardoor dit criterium ook in de toekomst gewaarborgd blijft.

- ***Initiëren en stimuleren van projecten***

De PG zal in het gebied actief op zoek gaan naar nieuwe en goede ideeën en initiatieven. De PG leden zullen mensen en organisaties met elkaar in contact brengen en advies geven over de aanpak. De PG zal actief het gebied ingaan om nieuwe ideeën van de grond te krijgen.

- ***Toetsen en beoordelen van projecten***

Lokale initiatiefnemers (projectindieners) kunnen een project indienen. De PG moet toetsen of het project inhoudelijk past binnen het goedgekeurde ontwikkelingsplan van de PG en het POP2. Overigens worden wij als PG bij de toetsing van projectaanvragen in belangrijke mate ondersteund door de provincie, waar de provinciale coördinator – in samenwerking met provinciale projectondersteuners en andere beleidsmedewerkers – projectaanvragen zal beoordelen. De provincie zal bij iedere projectaanvraag een pre-advies aan de PG formuleren alsmede samen met de gebiedscoördinator een lijst van geprioriteerde projecten opstellen ten behoeve van de PG. Een gedetailleerde beoordelingsprocedure is opgenomen in paragraaf 5.4.

- ***Het volgen van projecten tijdens de uitvoering***

De PG vindt het belangrijk om ook na goedkeuring van een project zicht te hebben op de uitvoering. Niet alleen is dat voor de PG van belang, ook richting aanvrager werkt het stimulerend indien regelmatig interesse wordt getoond. Vergelijkbaar met de LEADER+ periode zal elk PG lid een project volgen en hierover verslag doen in de PG overleggen.

- ***Het verzorgen van rapportages***

Indien een project wordt goedgekeurd, is de subsidieaanvrager verplicht om inhoudelijk en financieel verslag te doen aan de provincie om zodoende de voortgang van het project te kunnen bewaken. Indien de PG optreedt als subsidieaanvrager, zal de PG deze rapportages verzorgen.

- ***Het nakomen van verplichtingen inzake voorlichting en publiciteit***

Een belangrijke eis waaraan wij als PG ook aan moeten voldoen, zijn communicatie activiteiten. Het doel van deze verplichtingen is om op lokaal niveau bekendheid te geven aan het LEADER ontwikkelingsplan.

Voor deze en andere taken die wij als PG moeten uitvoeren voor een succesvolle uitvoering van het ontwikkelingsplan, kan een budget 'Beheerskosten' worden gereserveerd. Binnen dit budget hebben we de mogelijkheid om advies van externe organisaties in te huren of activiteiten uit te besteden. De omvang van dit budget is afhankelijk van het EU-budget dat wordt toegekend.

Zoals eerder vermeld, zal de gebiedscoördinator een spilfunctie innemen als het gaat om de taken van ons als PG. De hiervoor genoemde taken en activiteiten zullen in de praktijk dan ook in

belangrijke mate worden uitgevoerd door de gebiedscoördinator. Dit gebeurt uiteraard in nauwe samenspraak met ons als PG.

5.3.2 Randvoorwaarden om vernieuwing tot stand te brengen

Wij hebben als PG de voorname taak om vernieuwende initiatieven in het gebied te stimuleren, die bijdragen aan de beoogde duurzame veranderingen. Om deze stimulans te geven zullen wij – wederom met operationele ondersteuning van de gebiedscoördinator – een aantal acties ondernemen en/of randvoorwaarden scheppen. Als mogelijkheden kunnen bijvoorbeeld worden genoemd:

- a. Uitnodigen van mensen en organisaties om ideeën te ontwikkelen;
- b. Ondersteuning van mensen die rondlopen met ideeën (kennis, begeleiding);
- c. Leggen van dwarsverbanden tussen ideeëndragers;
- d. Ruimte binnen het gemeentelijke beleid stimuleren om verandering te realiseren;
- e. Leggen van relaties tussen initiatiefnemers en financiële bronnen;
- f. Beschikbaarheid van innovatiegelden.

Ad a uitnodigen van mensen en organisaties om ideeën te ontwikkelen

Belangrijk is dat mensen in het gebied zich uitgenodigd voelen om ideeën te ontwikkelen. PR speelt hierin een belangrijke rol. Daarnaast is het van belang dat initiatiefnemers een beroep kunnen doen op enthousiaste en integere mensen die even mee willen denken, door kunnen verwijzen en contacten kunnen leggen.

Ad b ondersteuning van mensen die rondlopen met ideeën (kennis, begeleiding)

We kiezen voor een democratische benadering waarbij we zoveel mogelijk kennis aan elkaar beschikbaar willen stellen (voor zover dat niet in strijd is met privacy of economische belangen). Door deze kennisuitwisseling alsmede begeleiding willen we ideeëndragers ondersteunen.

Ad c leggen van dwarsverbanden tussen ideeëndragers

Het is van belang dat initiatiefnemers van elkaars ideeën op de hoogte zijn en eventueel samenwerking zoeken. Dit zal de PG stimuleren. Juist in de samenhang van initiatieven kan innovatieve kracht ontstaan.

Ad d ruimte binnen het gemeentelijke beleid stimuleren om verandering te realiseren

Een aantal vernieuwingen zal slechts tot stand kunnen komen als er steun of ruimte is binnen het gemeentelijk beleid. Het zal ook nodig zijn gemeenten te ondersteunen in de vernieuwing van hun economisch beleid en hun plattelandsbeleid. De kans is immers aanwezig dat uitstekende initiatieven geen vervolg kunnen krijgen vanwege het gevoerde gemeentelijke beleid. We zullen een pad uitzetten om met gemeenten in gesprek te komen over het beleid.

Ad e leggen van relaties tussen initiatiefnemers en financiële bronnen

De innovatiegelden zullen gevonden worden in het LEADER ontwikkelingsplan. Mogelijk bestaan ook andere fondsen die in dit kader aangesproken kunnen worden. Initiatiefnemers die geen beroep kunnen doen op gelden uit de LEADER as zullen worden ondersteund in het zoeken van geschikte middelen.

Ad f beschikbaarheid van innovatiegelden

De beschikbaarheid van middelen is van belang om innovatieve initiatieven te stimuleren. We zullen ons inspannen om de toegankelijkheid van middelen voor innovatieve projecten te vergroten. In dat kader zal ook getracht worden om grootschalige implementatie mogelijk te maken van ideeën die uitgetoet zijn in het kader van LEADER.

5.4 Beoordelingsprocedure van projecten

Het succes van het ontwikkelingsplan is grotendeels afhankelijk van de kwantiteit en kwaliteit van de projecten die worden ingediend en goedgekeurd. Onderstaand wordt in een aantal stappen dit proces in samenvatting beschreven en wordt de rol van de PG in dit proces verduidelijkt.

Stap 1: Eerste oriëntatie door PG

Wij zullen als PG op een actieve wijze potentiële projectindieners benaderen om projecten in te dienen. De PG wil in een vroeg stadium betrokken zijn bij de ontwikkeling van initiatieven, ook om op die manier de eisen van LEADER en de verwachtingen van de PG te waarborgen. Op deze wijze kan het project daar waar nodig en mogelijk bijgestuurd worden. De PG wil voorkomen dat indieners rechtstreeks hun project bij de provincie indienen, zonder dat het project bekend is bij de PG. Voor alle partijen (aanvrager, PG en provincie) is deze oriënterende fase dan ook van belang. Bovendien kan in dit stadium al aansluiting worden gezocht bij het gemeentelijk beleid en gezocht worden naar eventuele gemeentelijke cofinanciering voor het project.

In de praktijk zal de gebiedscoördinator bij deze activiteiten overigens een prominente rol vervullen door de activiteiten van de PG te coördineren en in belangrijke mate zelf waar te nemen. Daarbij zal de gebiedscoördinator – in samenwerking met de PG – ook zoeken naar aansluiting bij bijvoorbeeld het gebiedsgericht beleid alsmede bij diverse organisaties die een intermediaire positie vervullen. Op die wijze moet uitwisseling plaatsvinden van (kennis over) projectinitiatieven en worden verschillende projectinitiatieven in het gebied op elkaar afgestemd.

Stap 2: eerste toetsing projectvoorstel door provincie

Op het moment dat het projectvoorstel gereed is, zal de provincie – onder aansturing van de provinciale coördinator – het voorstel toetsen. Deze toets zal onder andere ingaan op de volgende vragen:

- Is de vereiste co-financiering op de juiste wijze verzekerd?
- Zijn de genoemde kostensoorten subsidiabel volgens de Europese richtlijnen?
- Is het project niet in strijd met regionaal, nationaal en Europees beleid?
- Past het project binnen het POP2 of bestaat er een betere afstemming met één van de andere in het gebied operationele Europese programma's?

De toets op EU-conformiteit wordt verricht door betaalorgaan DLG en de juridische, financiële en beleidsmatige toets wordt door de provincie uitgevoerd. Op basis van deze toets schrijft de programmacoördinator bij ieder voorstel een pre-advies. Daarnaast stelt zij samen met de gebiedscoördinator een geprioriteerde lijst van de binnengekomen projecten op.

Stap 3: beoordeling projectvoorstel door PG

De geprioriteerde lijst van projecten alsmede de pre-adviezen worden door de provincie naar de PG verzonden. Tijdens het overleg zal aan de hand van de geldende criteria een definitieve beoordeling van de projecten worden gegeven. Goedkeuring vindt plaats bij meerderheid van stemmen. Dit zal in een huishoudelijk reglement worden vastgelegd. Het zwaarwegend advies van de PG zal aan Gedeputeerde Staten (GS) van de provincie worden toegestuurd, waarna GS een formeel besluit nemen over het projectvoorstel.

Stap 4: definitieve beoordeling projectvoorstel

GS Overijssel zullen uiteindelijk het projectvoorstel met het daarbijbehorende zwaarwegende advies van de PG beoordelen. Alleen op formele gronden kunnen GS afwijken van het advies van de PG. De provincie zal de PG op de hoogte brengen van het besluit. Bij definitieve goedkeuring of afwijzing door GS zal een positieve respectievelijk negatieve beschikking worden afgegeven aan de projectindieners. Tegelijkertijd met de beschikking ontvangt de projectindieners alle (financiële) voorwaarden waaraan voldaan moet worden.

5.5 Voorlichting en publiciteit

Informatievoorziening en publiciteit rond het LEADER ontwikkelingsplan voor Noordoost Overijssel vormt een essentiële voorwaarde voor de uitvoering van de gebiedsstrategie en het bereiken van de doelstellingen. In de LEADER+ periode is een actieve communicatiestrategie gevoerd hetgeen mede heeft geleid tot het succes van LEADER in het gebied. Onze strategie is op alle doelgroepen gericht, maar specifiek op jongeren.

De communicatiestrategie heeft meerdere doelen, zoals:

- informatieverstrekking om ideedragers bekend te maken met het ontwikkelingsplan en te stimuleren om projecten te ontwikkelen;
- doelgroepen bekend te maken met de gebiedsstrategie en relevante netwerken, organisaties en personen;
- tonen van behaalde (project)resultaten aan inwoners, lokale overheden, bedrijfsleven en andere geïnteresseerden;
- een positieve grondhouding (draagvlak en daadkracht) te genereren voor de uitvoering van het ontwikkelingsplan en daaraan verbonden activiteiten;
- kennis te ontwikkelen en te verspreiden binnen en buiten het eigen gebied;
- een groter publiek bewustzijn te creëren van de bijdrage van de Europese Unie en andere financiers.

De taken op het gebied van promotie en publiciteit worden uitgevoerd door het secretariaat op basis van een communicatiestrategie. Concreet denken we op dit moment aan de volgende activiteiten:

- een eigen website, eventueel in samenwerking met het Nationaal Netwerk LEADER;
- een LEADER brochure voor het gebied;
- artikelen in huis aan huis bladen met projectbeschrijvingen, interviews, etc.; vergelijk de LEADER+ pagina's in de huis aan huis bladen in de LEADER+ periode;
- jaarverslag waarin de inhoudelijke en financiële resultaten worden vastgelegd;
- mailing naar betrokken en belanghebbende organisaties (potentiële projectindieners);
- organisatie van projectbezoeken, werkbezoeken (landelijke seminars/bijeenkomsten) en 'open dagen';
- tussentijdse evaluatie met publieksvriendelijke versie;
- overige activiteiten.

De PG streeft ernaar om binnen drie maanden na goedkeuring van het ontwikkelingsplan een communicatiestrategie gereed te hebben.

BIJLAGE A: AANVULLENDE CRITERIA

Technische, financiële en juridische toets (door provincie en DLG)

De provincie zal in samenwerking met DLG een technische toets op alle aanvragen uitvoeren waarbij de volgende criteria in acht worden genomen.

- Projecten passen binnen het POP2 en Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad van 20 september 2005 inzake steun voor plattelandontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandontwikkeling (ELFPO);
- Projecten zijn in overeenstemming met de vigerende communautaire, nationale, regionale en lokale beleidskaders c.q. wet- en regelgeving;
- Projecten dienen vóór 31 december 2015 door de eindbegunstigden financieel te zijn afgewikkeld;
- De subsidieaanvrager of instelling die voor een bijdrage in aanmerking wil komen is een geaccepteerde en controleerbare publiekrechtelijke of privaatrechtelijke rechtspersoon of instelling;
- De financiering is rond, als aangetoond kan worden dat door de bijstandsaanvragen een sluitende financiering wordt bereikt en aan de cofinanciering is voldaan;
- Europese bijstand is noodzakelijk voor de realisatie van het project en maakt een substantieel deel uit van de totale projectbegroting. Er mag geen substitutie van overheids gelden plaatsvinden en/of geen bijstand worden verleend voor reguliere (overheids)taken.

Criteria voor samenwerkingsprojecten

- Samenwerkingsprojecten die ondersteund kunnen worden zijn:
    - projecten gericht op interterritoriale samenwerking, d.w.z. samenwerking binnen Nederland;
    - projecten gericht op transnationale samenwerking, d.w.z. samenwerking met gebieden in andere EU-lidstaten en met gebieden in derde landen.
- Uitgaven binnen de LEADER-as zijn alleen subsidiabel binnen lidstaten van de EU.
- De samenwerking dient tenminste één plaatselijke groep die onder de LEADER as geselecteerd is te bevatten en de samenwerkingsactie dient plaats te vinden onder de verantwoordelijkheid van de coördinator van de betreffende plaatselijke groep;
  - Samenwerking kan plaatsvinden met plaatselijke groepen en met vergelijkbare partnerschappen die aan de volgende voorwaarden voldoen:
    - een lokale groep die beschikt over de capaciteit om een ontwikkelingsplan voor een duidelijk gedefinieerd gebied uit te kunnen voeren;
    - de organisatie van deze groep is gebaseerd op partnerschap van locale actoren.
  - Het samenwerkingsproject moet gericht zijn op de uitvoering van een gezamenlijke actie van de betrokken plaatselijke groepen. Binnen deze maatregel komen alleen de uitgaven voor de samenwerkingsactie zelf voor steun in aanmerking, d.w.z. het opzetten van een gezamenlijke structuur en de voorbereidende technische ondersteuning (coördinatie) van de samenwerkingsactie. Het Nationale Netwerk kan de samenwerkingsactie ondersteunen door voorbereidende werkzaamheden op het gebied van 'partner search' te verrichten of ondersteuning te bieden aan de inhoudelijke opzet van de samenwerkingsactie. Activiteiten verricht door het Netwerk zijn subsidiabel als technische hulp van het Nationaal Netwerk. Investerings- en studies voortkomend uit de samenwerkingsactie dienen gesubsidieerd te worden vanuit een van de andere assen (1, 2 of 3);
  - De samenwerkingsprojecten moeten zijn opgenomen in het ontwikkelingsplan van de PG;
  - Indien het samenwerkingsproject geen deel uitmaakt van het ontwikkelingsplan dient de beheersautoriteit dit goed te keuren. In dit geval dienen de samenwerkingsprojecten te worden ingediend voor 31 december 2013;

- Het Nationaal Netwerk zal de plaatselijke groepen ondersteunen in de eerste stappen in de 'partner search';
  - Het Nationaal Netwerk zal een procedure opstellen voor de selectie van transnationale samenwerkingsprojecten welke omvat;
    - een inventarisatie van potentiële transnationale samenwerkingsprojecten inclusief potentiële partners in Nederland en binnen de EU;
    - een tijdsplanning;
    - objectieve criteria voor de selectie van samenwerkingsprojecten.
- Deze procedure zal ter goedkeuring worden voorgelegd aan de Europese Commissie;
- De Europese Commissie zal worden geïnformeerd over de in de ontwikkelingsplannen opgenomen samenwerkingsprojecten.